

ZAKLONISČE ZA "ROBOTE". — Američani so z invazijo v Francijo zasegli še nedodelano nemško zaklonišče, s katerega bi spuščali "robote" na našo armado v Angliji in na angleška mesta. Naprave so zavzemale ogromen prostor. Kje so druga nacijska vzletišča za bombne robote, se zavezniškim letalcem še ni posrečilo točno dognati.

Poljsko vprašanje v luči boja za in proti Sovj. uniji

PROPAGANDA V ANGLIJI IN ZED. DRŽAVAH ZOPER RUSIJO V OBRAMBO "4. SVOBODŠČIN". MIKOLAJČEK V MOSKVI. — KAJ NAJ BO BODOČA POLJSKA REPUBLIKA?

V prejšnji vojni je bila Poljska ustanovljena za protitež Sovjetski uniji. Razvijala se je skozi do sedanje vojne ne samo za zagojdo med zapadom in vzhodom, ampak še v posebnem namenu za takozvani "sanitarni kordon" proti Rusiji. Vse do napada nacijev proti Varšavi je imela Poljska zmerom le take režime, ki so gojili mrznjo, čestokrat tudi odkrito sovraštvo do Sovjetske unije. Ko ji je šlo že za nohte in sta se angleška in francoska vlada koncem konca le odločili iti nji v pomoč, je bila v njima tudi sovjetska vlada.

Poljska odklonila pomoč
Toda magnati v Varšavi so odločili, da nočejo sovjetske armade v svojih mejah, in ako Sovjetska unija že hoče pomagati, naj to stori le z letalstvom, kajti poljska vlada v resnici zaupa Franciji in Angliji. V tistih zavratnih mesetarenjih je sovjetska vlada koncem konca pretrgala vse stike z demokratičnimi deželami in na vsi moč dramatično sklenila pakt prijateljstva s Hitlerjem.

Kako in čemu se je odločila za tisto nečastno dejanje, bodo nekoč pojasnili zgodovinarji, a drugo o tem poglavju je že sedaj jasno.

Meje niso glavni spor

Naravno, da čim je začela rdeča armada v tej vojni zmagovati, je namignila Londonu in Washingtonu, da sovražne Poljske ob svoji meji ne bo več trpela.

Ob tej točki pa so se pričela navzkrižja. Kajti nastalo je vprašanje, ali naj zavezniški — to je, Anglija in Amerika pomagati Poljski v stari reakcionarni sistem, ali pa naj dovolita liberalnim strujam Poljsko dvigniti na stališče moderne, socialno napredne države, kakor je bila Čehoslovaška.

V strahu pred socialnim pretratom sta London in Washing-

ton vseskozi podpirala tiste sloje na Poljskem, ki so stebri starega reda.

Poljska, ki je po prvi svetovni vojni postala republika, in od kraja z dokaj mikavno ustavo, je bila v svojem sestavu nekaj časa demokratična, potem pa napol fašistična in ljudem pa se je podala pod nemško nož. V Hitlerjem je poljska vlada po enosečni borbi propadla, Rusija pa si je v sporazumu s Hitlerjem vzela vzhodni del Poljske, in pa baltičske dežele.

Osvojitev na Poljskem je opravičila z izjavo, da je vzela le kar je njeno, in kar so ji priznali za njeno celo na konferenci v Versaillesu. Poljaki so se kajpada togotili že takrat in še bolj pa sedaj. Veliko jih je med njimi, ki očitno pričajo, da mrze Rusijo veliko bolj kakor pa Nemčijo in njenega Hitlerja.

(Konec na 4. strani.)

Politika unij v rešetu reakcije obeh strank

Ameriške delavske unije še niso bile nikdar tako odkrito v politiki kot so sedaj. Toda zašle so v neprijetne zagate, ker so ene v demokratiški stranki, druge pa v republikanski. Kar se prvih tiče, imajo unijski voditelji mandat članstva, da lahko agitirajo za izvolitev Roosevelta v četrti termin.

Na drugi strani jih je mnogo, ki bi radi agitirali zanj, toda predno bodo to storili, zahtevajo, da Roosevelt zavrže svoje komunistične sopotnike.

Predsednik A. F. L. William Green si lasti zaslugi za izpodrinjenje Haryja Wallacea in za

Strah privilegijev pred porazom fašizma in za svojo bodočnost

Nemčiji se bliža polom. Nekega dne se bo njena fašistična kamarila sesula in tretjega rajha bo konec.

A kaj potem? To vprašuje ne le nemška buržvazija, aristokracija in plutokracija, pač pa prav tako francoska, italijanska, španska, poljska, ameriška in angleška.

Italijanski socialist Pietro Nenni je v socialističnem listu "Avanti" zelo prijel angleško in ameriško vlado, ker v Italiji "flirtati" z vatikansko, monarhistično, plemeniško in kapitalistično reakcijo. Bojita se socialnega potresa v Italiji.

Sedanja vojna nima smisla, ako se je zaključila tako, da se ohrani stare privilegije v sedlu. To bi pomenilo nič drugega kot nadaljevanje izkoriščanja mase v prid trovtov in pripravljanja v tretjo svetovno vojno.

V Italiji se ljudem kar čudno zdi, ko vidijo, kako se ameriški in angleški višji častniki odzivajo vabilom na družabne posete k aristokratom in k bogatašem brez plemenitaških naslovov. Prej so isti ljudje prav tako vabili pod svojo streho nemške častnike in jih gostili, ves čas pa so podpirali fašizem, zato, ker jih je oteel pred socialno revolucijo v Italiji. Sedaj se zanašajo, da jim bosta ameriška in angleška armada dali tako "demokracijo", da bo država v socialnem oziru ostala kakor je bila. To se pravi, delavci in kmetje naj garajo a borni kruhek ali polento, gospodi pa se ohrani nebeški raj na tej zemlji. Garači pa ga dobe po smrti, če hočejo verjeti obljubam s prižnic.

Pietro Nenni se je ob tej priliki skopal tudi nad fraze kapitalistične reakcije o demokraciji. On točno razume, kako si privilegiji tolmačijo to besedo. Škoda le, ker je še toliko navnežev med delavci in kmeti, ki rajše verujejo zavajalcem, kot pa onim, ki jih skušajo izvléči iz močvirja krivic.

Sava Kosanović odšel v London

Ob poslovitvi od ameriških Jugoslovanov jim je Sava Kosanović pod naslovom "Mojim prijateljem" napisal dolgo pismo, ki nam ga je Zojsa poslal v slovenskem prevodu.

V njemu opisuje svoje delo v tej deželi, citira stavke iz raznih svojih govorov in smatra, da je storil za interese nove Jugoslavije in njenega ljudstva kolikor je največ mogel.

Kosanović, ki ima v Subašičevi vladi portfelje ministra za notranje zadeve, socialno politiko, zdravja in javnih del, je odšel na svoje mesto v London in od tam, kadar mu bo mogoče, v Jugoslavijo. Nekaj časa po imenovanju v vlado so nekateri politični krogi prerokovali, da ga bo Subašič pustil v službi v Zed. državah. Kajti tu si je Kosanović ustvaril obilna poznanja, bodisi med politiki, med uradniki državnega departmanta in v raznih drugih zveznih uradih; dalje so ga radi obiskovali reporterji velikih dnevnikov, da izvedo njegove misli in jih objavijo.

Tudi v radiu je večkrat odgovarjal na vprašanja o Jugoslaviji, o njeni borbi in sedanji politični situaciji v nji.

Nedvomno je Kosanović eden najenergičnejših in najposobnejših članov v Subašičevem kabinetu. Po političnem opredeljenju je naprednjak, deloval pa je največ med Srbi na Hrvaškem in bil tajnik njihove glavne stranke.

Srbski reakcionarji ga sovražijo. V Zed. državah je storil bivši poslanik Konstantin Fotič vse v svoji moči, da ga diskreditira. Ker je dobival iz jugoslovske vladne blagajne velika sredstva, je bil v stanju svojo propagando potisniti v marsikak ameriški časopis, posebno v tiste, ki kipe zagrizenosti proti Rusiji.

Celo "New Leader" v New Yorku, ki se oglašja za liberalen list, piše proti osvobodilnemu gibanju v Jugoslaviji tako zagrizeno kot le malokateri drugi list v Ameriki, torej tako strupeno, kakor Srebobran, ki je ne samo glasilo Srpskog Narodnog Saveza, ampak tudi organ Fotičeve propagande.

New Leader z dne 22. julija ima napad na osvobodilno gibanje v Jugoslaviji na dveh krajih (v obeh sta avtorja podpisana in v enem je Sava Kosanović označen za komunistično in pa da se on

Amer. "lend-lease" dajatve znašajo nad 20 milijard dolarjev

Ameriški "arzenal demokracije" dela čuda. Kdor bere le kapitalistične liste, bi mislil, da bi vojno že dobili, če ne bi ameriški delavci sedeli, lenarili in stavkali. A prava resnica je, da producirajo toliko, kot doslej še nikdar nobena druga dežela. Sploh je ameriška produkcija tolikšna, da ji ne more tekmovali niti Nemčija, vzlic temu, da kontrolira vse prirodne vire v Evropi.

Industrija Zed. držav je v teku te vojne nadkrilila sama sebe. Uspehom njene produkcije se čudi ves svet. Ameriška kapitalistična propaganda sicer govornja, da bi lahko storili veliko več, če bi delavci delali namesto stavkali, a dejstvo je, da bo osiše poraženo največ po zaslugi ameriškega materijala.

Načelnik ameriških lend-lease dajatev Leo T. Crowley je dne 25. julija poročal, da smo materialno pomagali Angliji, njenim dominjonom, dalje Rusiji in raznim drugim zavezniškim deželam v vsoti nad dvajset milijard dolarjev.

Največji delež je dobila Velika Britanija, ki pa ga je delila s svojimi dominjoni in z Indijo. Sovjetska unija je na drugem mestu, toda na prvem, ako se upošteva, da ji tudi Anglija materialno veliko pomaga. A ob enem Rusija tudi največ žrtvuje, več, kot vsi drugi združeni narodi skupaj.

SEJA EKSEKUTIVE JSZ

V petek 4. avgusta bo v SDC seja upravnega odbora Proletarca, JSZ in Prosvetne matice. Bilo je sklenjeno, da bo na prihodnji seji kluba razprava o SANSU. Vršila se bo nekaj dni pred njegovim zborom, ki bo v začetku septembra v Clevelandu, Ohio. Prične se ob 8. zvečer.

Drugi ameriško-slovenski kongres bo 23. sept. v Pittsburghu

Drugi Ameriško-slovenski kongres (American Slav Congress) je sklican na 23.-24. septembra v Pittsburghu, Pa. Prvi se je vršil v Detroitu.

V odboru tega kongresa so Leo Krzycki, predsednik, Jaroslav J. Zmrhal, podpredsednik, sodnik Blair F. Gunther, predsednik direktorija, Stephen Zeman Jr., tajnik, Anton Derkos, blagajnik in Steve Krall, eksekutivni tajnik.

V direktoriju Ameriško-slovenskega kongresa sta izmed 15. članov dva Slovenca: Vincent Cainkar, predsednik SNPJ. in Etbin Kristan, predsednik SAN-Sa. Naslov ASK je 8 W. 40th St., New York 18, N. Y.

(Kosanović) imenuje samega sebe za pravoslavnega Hrvata. Oboje je laž in oboje iz Fotičeve-Sokičeve propagandne kovačnice. Dokler ga bodo napadali taki krogi, je Sava Kosanović na pravem mestu.

tu in CIO odprto sovražen, enako predsednik mogočne unije te-sarskih delavcev.

Toda ne ena ne druga unijska skupina ne zasluđuje v tej volilni kampanji delavske politike, pač pa slede oportunistični bodisi v demokratiški in republikanski stranki.

Govore o prijateljstvu do delavstva in take reči, dočim eni kot drugi vedo, da bodo po končani vojni delavci prva žrtev. Obljube, dane v kongresu, v časopisu in radiu, bodo le še obljube, a delavci pa bodo ob glasove, kot občajno.

Kam naj utečejo Hitler in njegovi kvizlinški kolegi

FAŠISTIČNI PRVAKI SE ZA "STARE DNI" DOBRO PRESKRBELI. — G. SHAW PRAVI, DA BO HITLERJEV BODOČI DOM NA IRSKEM. — TUDI KVIZLINGOM NE BO SILE

Iz podatkov proizvedovalcev ameriške vlade je bilo že pred več kot pol letom objavljenih veliko člankov o načinih, po katerih so si nacijski glavarji pomagali k vlogam v tujemstvu, da jim v slučaju potrebe pobege ne bo treba živeti v pomanjkanju.

Neutra!ne dežele vaba za "odpočitek"

Dognano je, da imajo nacijski prvaki vložene v tujemskih bankah milijone dolarjev, dasi ne na svoje ime, pač pa pod izmišljenimi, ali pa na imena svojih zaupnikov.

Nekateri imajo na ta način shranjenega za svoje končne počitnice po več milijonov dolarjev, seveda prigriftanega denarja, drugi pa le po nekaj deset-tisočakov. Toda vsi pa se trudijo, da bodo sedeli na toplem, kadar jim postane v Nemčiji premrzlo.

Vojnim zločincem se nič ne zgodi

V člankih, v katerih je bilo opisano, kako so si poskrbeli vlog v inozemstvu Goebels, Georing in stotine drugih naci-jev, je tudi rečeno, da je Hitler izmed njih edini, o katerem se ne more reči, da ima kaj denarja v tujemskih bankah, ali da mu je kaj odgovarjati na razne vladne davčne formule.

A tudi on ne bo v zadregi, katar mu bo šla trda za kožo.

Shaw ve za prostor

Ko je bil sloviti satirik George Bernard Shaw nedavno vprašan, kam misli da bo Hitler pobegnil, je stari Ireec enostavno odgovoril, da v Dublin (na Irsko). Tam ima vilo že pripravljeno, je dejal Shaw, in svoja poslednja leta bo prav tako v miru preživel, kot jih je kajzer. Shaw sploh ne verjame, da imajo zavezniški resen namen koga kaznovati. Saj so tudi v prejšnji vojni robandili, kako bodo kaznovali kajzerja in druge vojne zločince, a ko je prišel čas, so jim dopustili, da so ali pobegnili, ali pa bili izvoljeni na visoka mesta demokratične Nemčije.

Tako bo baje tudi sedaj. Če se pomisli, kako so Mussoliniju pustili na svobodo, ko bi ga lahko imeli zaprtega v kaki angleški ali pa ameriški utrdbi, je Bernard Shaw brkove v pravem.

Sicer pa bi bilo težko, kadar bo vojne konec, obsoditi Mussolinija in Hitlerja, ali pa japonske magnate, kajti mar jim niso diplomati demokratičnih dežel delali največje poklone? Sam Churchill je kar v Italiji hvalil Mussolinija, in ni ga "uglednega" velikega časopisa v Ameriki, ki se ni včasih navduševal za dučjeja, za firerja, za rablja Franca, za Tojo in mikada. Kajti vsi ti ljudje so preprečili "bolševiziranje" svojih dežel in obvarovali "civilizacijo". Tako so takrat pisali o njih. (Nadaljevanje na 5. strani.)

Širjenje Proletarca naša najvažnejša naloga

Izkaz "Agitorjev na delu", objavljen v tej številki, beleži 168 naročnin. Izmed teh je 25 novih. V sklad dvestoterih, ki si ga je zamislil predsednik JDTD Joško Oven, je bilo minuli teden prispevanih \$55. Imena prispevalcev so na drugem mestu v tej številki.

Sodrug Oven je na seji kluba št. 1 JSZ zadnji petek poudaril, da se bo dobilo 200 prispevalcev v ta sklad brez pismenega apela. Dosedaj jih je 25. Nedvomno bo ta kampanja uspešna. Upravni odbor bo skrbel, da se bo zaključila Proletarcu v čim večjo korist.

V lanski kampanji za pridobivanje naročnikov se mu je dobilo veliko novih. Delavsko glasilo, kot je Proletarec, izhaja zaradi delavcev. Ustanovljen je bil zanje. In trudimo se, da ga vzdržujemo edino vsled nalcge, ki mu je bila dana ob ustanovitvi.

Ko sedaj zbiramo v tiskovni sklad, ne pozabimo na resnico, da je ob enem treba porabiti vsako priložnost, ki se nam nudi, pridobiti Proletarcu nove naročnike in s tem nove pristaše za ideologijo, ki jo širi.

Po svoji vsebini ima Proletarec najboljši ugled. Glede svojega stališča mu ne more nihče očitati, da je kdaj krenil na stranpota.

Vsak list, kot vsaka odgovorna oseba pri njemu, ali kjerkoli v javnem življenju je na preizkušnji najbolj takrat, ko se gre za načela v njegovem krogu, ko se odločuje usoda dežel, usoda sveta in človeške družbe v splošnem.

V ponos Proletarcu je, da ni nikdar krenil na napačna pota, ali v kriva tolmačenja. Niti pod najhujšimi pritiski se ni podal zavaialcem, ki so slepomišlili z mikavnimi gesli, nego jih razkrival, čeprav mu je to nakopalo veliko zamer in tudi "škodo", češ, Proletarcu bo škodovalo... A koncem konca mu koristi. Ničesar ni slajšega kakor zavest, da delaš za pošteno stvar.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpозnejše do ponedeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Strah reakcije pred preobrati v Evropi

Cemu so demokratične velesile, to se pravi, Anglija, Francija in Zed. države dopustile Mussoliniju in Hitlerju zmagati v španski civilni vojni? Mar v strahu, da bi demokracija propadla?

Ne. Pač pa vsled bojzani pred možnostjo, da se Španija razvije v socialistično demokratsko državo. Vatikan je triumfiral, in pa mednarodni kapitalizem. Zmago v Španiji nad republikanci pa sta si upravičeno lastila Mussolini in Hitler. Cerkev jima je bila hvaležna. Rešila sta ji posestva in politični vpliv. In magnati demokratičnih velesil so hoteli s priznanji Franca in pomagali, da se je usedel na trden stol.

Kako se je zgodilo v Avstriji, je tudi znano. Nobena demokratska sila ni mignila niti s prstom, da bi Mussoliniju in Vatikanu prepovedala izvršiti njuno krvavo poslanstvo za strmoglavljenje socialne demokracije v Avstriji. Kar je socialistov v Avstriji, ki so bili steber demokracije v nji, še ostalo, jc z njimi počistil Hitler.

Niti ena demokratska vlada se ni postavila zanj. Bale so se socializma v Avstriji. Zato so za demokracijo le, dokler gospodarjem ni nevarna.

To se pravi, da naj imajo ljudje nekaj svoje volje le dotlej, dokler ne postanejo sistemu privatnega izkoriščanja nevarni.

V Južni Ameriki, v kolonijah, v Jugoslaviji in na Poljskem, v Italiji in v Franciji se označi vsakega, ki se upira zoper izkoriščanje, za komunista, ali pa če je vladajočim ugodno, tudi za fašista.

Toda kdo pa je pomagal fašizmu v sedlo? Mar uporni proletarijat?

Ne. V Italiji, v Nemčiji in kjerkoli so ga financirali in s propagando podprli privilegirani sloji.

Cemu tolikšna propaganda zoper osvobodilno fronto v Jugoslaviji, na primer? Edino zato, ker se oni, ki so bili klošči na telesih mase, boje, da izgube privilegije, raj na zemlji in bogastva.

Zakaj tak krik med Poljaki proti sovjetski zahtevi za odvzem Poljski tistih krajin, ki so po prebivalstvu v veliki večini ukrajinske in beloruske. Toda baš v teh velikih grofijah dominirajo poljski grofje — poljsko plemstvo, in če pridejo ti kraji pod Ukrajino in Belo Rusijo, bodo kajpada ob vse. Menda prav tako ob vse, kot so bili ruski knezi, baroni in vsa druga slična "plemenitaška" svotaj, kateri je revolucija vzela ne samo privilegij izkoriščati maso, temveč ji tudi vzela zemljo ter druga bogastva, od katerih so aristokratsko živeli, tlačani pa garali in umirali pod pezo krivic.

Spanski diktator Franco, papež v Rimu in podtalni Cleveden Set v Angliji in Ameriki na to venomer opozarjajo. Pazite, kaj delate, je njihovo svarilo. "Če vržete naš sloj v Evropi, kaj mislite vi v Angliji in v Evropi, da se boste rešili "komunizma"?"

Moskva na vse to odgovarja, bržkone jako iskreno, da se ne bo umešavala v socialne razmere drugih dežel. Pravi, da kar se nje tiče, si jih lahko uredi po svoji mili volji.

Ko je Moskva oznanila, da je kominterna razpuščena, in ko je Browder izjavil, da se njegova stranka ne bo več borila za strmoglavljenje kapitalizma, temveč mu pustila priložnost dokazati, da v tej deželi delavci in kapitalisti lahko vzajemno živijo in prosperajo, smo na tem mestu rekli, da so vse take besede kot mehurčki iz milnice.

Razrednih razlik se ne more odvrniti s proglaši. Fašisti to vedo. Moskva to ve. In tudi Roosevelt in Churchill to dobro razumeta.

Moskva n. pr. razume, da tudi če se v interesu svoje dežele iz razrednega boja še tako umakne, razredni boj ostane povsod. Kjerkoli so vzroki zanj. Browder se je s svojo izjavo za kooperiranje z ameriškim kapitalizmom nedvomno zavedal, da je s to trditvijo skregan z resnico, ker le zapeljani delavci so pripravljani igrati vloge hlapcev, in pa taki, ki so za hlapce rojeni, kakor je dejal Ivan Cankar.

Ves svetovni vojni metez je sedaj nekako dvotiren. Po enem brze vlaki z edinim namenom poraziti Hitlerja. In po drugem pa taki, ki vozijo vsake sorte oddelke za ohranitev sistema kakršn jg bil in kakršn je.

V Franciji vsemogočni bankirji pletejo mreže křížem sveta za ohranitev njihove stare, trhle, skoz in skoz prostituirane buržvanske uredb. Na Italijanskem vidimo, kako visoka gospoda, ki poseduje graščine, zemljo, banke in prirodne vire, sedaj gosti naše ameriške ter angleške oficirje in uradnike, prej pa je nemške, in pred njimi Mussolinija, ki mu je pripomogla na krmilo. Ona hoče tako demokracijo, da bogastva ostanejo bogatašem, delavcem in kmetom pa pravica tlačaniti kakor doslej.

Visoka gospoda vseh dežel se boji delavcev in kmetov. Stotletja jih je držala v temi, ne da bi spoznala kdo ustvarja, orje, seje in žanje, in kdo pospravi dobičke in sadove.

Na Poljskem kot v Italiji, v Jugoslaviji kakor v Franciji, povsod, vsepovsod je boj med razredi.

Krnečki, industrialni in rudniški proletarijat noče več nazaj v status quo, to je, v nekdanje razmere.

V vojnah le on krvavi in strada ter umira. V normalnih časih mora delati za druge v plačilo za bori vsakdanji kruh. Ko dela ni,

MINSK, KI GA JE V TEJ VOJNI OSVOJILA RDEČA ARMADA, prehaja v normalno stanje. Velik del Minska, ki je glavno mesto Bele Rusije, so Nemci porušili, a hiš, ki so na gornji sliki, niso utegnili razdejati.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

SANSovi nasprotniki

II.

SANS je do tega časa zgubil nekaj svojih zvestih...

To so tisti, ki so v prvem navalu čezmerna navdušenja visoko precenili svojo moč in svojo odporo silo proti vsemu, kar bi prišlo v nasprotstvo s SANS-ovim gibanjem.

Ali naj bodo njih vzroki že taki ali nekoliko drugačni, odpadli so. Svojo odpoved pa seveda opravičujejo z očitkom, da je SANS krenil z zaščitane mu poti. Cemu jim pojasnila, čemu dokazi, da so ti in tem podobni očitki brez podlage, ko vse to sami prav dobro vedo. Ampak večno breknanje in morda grozjenje SANS-ovih načelnih nasprotnikov ni baš prijetno poslušati. Poleg pa še pritisk iz krogov, ki jim je slovenstvo in njegova težnja španska vas in ki poznajo le eno nevarnost — komunizem.

Konec koncev ga stari kraj ne sme toliko brigati. Saj je ameriški državljan. Tukaj ima svoj kruh in svojo brigo zanj. Clovek se pač naveliča trenja.

Slovenija — borba za svobodo, za obstanek — prelivanje bratske krvi — požgani domovi — zemlja v tujih krempljih — boji na življenje in smrt — amputacije brez uspavalnih sredstev — jok gladnih otrok — pa smrt med njimi — smrt na debelo —

To so grozote, ki so mu pred dvema letoma segle prav do živoga in mu nemara pognale solze v oči, vse te grozote, ki so ves čas še rastle in se kopicile — so zanj zbledele. Stara domovina, ki mu je bila pred dvema letoma tako neznansko blizu, se je zopet oddaljila. Cesar ne vidiš, te ne boli. Za SANS se ne bo več brigal. Z vsem srcem je bil seveda zanj; toda odkar se je SANS "izneveril" svoji nalogi, s tem, da je začel podpirati partizane, si on umiva svoje roke. On partizanov, ki so kakopak vsi komunisti, podpiral ne bo!

Prav dobro ve, da za časa kongresa ni nihče nič vedel še o partizanih ali o kaki Osvobodilni fronti. Spominjam se dobro večera dne 10. decembra 1942, torej le štiri dni po našem Slovenskem narodnem kongresu v Clevelandu, ko je na radijskem programu "March of Times" bilo rečeno tole: Dradj Mihajlovič ne vodi več vojne. Partizani ali narodna osvobodilna vojska je osvobodila že precejšen del Jugoslavije. Partizani niso komunisti! Njihov smoter je osvobodena federativno urejena demokratska Jugoslavija.

Vseh dotedanjih sklepaj in razmišljanj je bilo konec. Obrnil se je list. Novo poglavje. Partizani... Ločeni od četnikov se bi jejo. Kje je Mihajlovič? Partizani. Osvobodili so precejšen del

je vržen na cesto. Ko se izkoriščevalci posameznih dežel med sabo spro, je vojna. In potem obljube, stare obljube v novih oblikah o odpravi vojne za zmerom in vse sorte take reči.

Delavski in kmečki proletarijat, ki v vojnah edini neizmerno trpi, lahko napravi temu konec, ako iztrebi sistem izkoriščanja, zavrzje zavajalce, nacionalizme in Mojzeje, ki ga vodijo v nebesa šele po smrti, in sklene po tej vojni urediti svet po načrtih mednarodne vzajemnosti na temelju mednarodnega socializma.

Jugoslavije. Seveda ne morejo biti komunisti. Komunisti sami ne bi mogli storiti nič, osvoboditi nič, ker jih je premalto. Kdo so torej partizani? Ljudstvo seveda, ki se je tujemu nasilju umaknilo v goste in gore in se organiziralo—organiziralo s peščico komunistov, ki so bili že organizirani. In ta narodna vojska se že dlje časa udeležuje Zakaj nismo slišali o nji že prej? Kdo jo je prikriival in tajil? Zamejna vlada? Zamejna vlada. Njen junak je Mihajlovič. O, Mihajlovič, težko se je bilo ločiti od njegove glorioze...

Kaj kmalu pa smo slišali o partizanih več.

Motili smo se tisti, ki smo menili, da zamejna jugoslovanska vlada v Londonu spi. Ni spala, bila je prav budna, da je prestregala vsakršno vest o partizanih in njihovem delu ter njihove uspehe sproti pripisovala Mihajlovičevim četnikom. (Tukaj kaže pripomniti, da je bila Osvobodilna fronta organizirana že jeseni leta 1941, torej dobro leto pred našim narodnim kongresom.) Ko pa je garda starega jugoslovanskega režima uvidela, da bo napihnjena balon Mihajlovičeve slave prej ali slej počil, so partizanom kar na splošno pritisnili pečat — komunizma in pa razbojništva ter nam jih skušali kot take predstaviti. Bili pa so prepoznani. Razumne glave so si za tega že našle verodostojnejše vire.

Kdor pozna naše ljudstvo, ga misel na komunizem ne more strašiti. Tisti del našega naroda, ki se je oropan in ogrožen zatekel v gore, ve, zakaj se bori, ve, zakaj krvavi, ve, zakaj je pripravjen rajši umreti, nego se podvreči zahtevam tujih krvnikov, pa naj so te od domačih izdajic stokrat podpisane in odobrene.

Naši ljudje, da bi se borili za komunizem, ko jim gre za obstoj in svobodo? Naj le zlohotni možgani trdijo to, kdor ima razum v glavi, bo imel namesto amena drugačno besedo. Saj se še za naše slovensko ljudstvo veliko sprejemljivejši socializem ni mogel med njim v večji meri uveljaviti in razmahniti, nikar bi se komunizem.

Da bi bili varni in zapeljani? SANS je dal ponatisniti "Izjave anti-fašističnih voditeljev v Sloveniji" in jih je razposlal med svoje članstvo. Kdor je izjave pazno in zbrano prečital, temu se je lahko otresti vsakršnih dvomov, tudi teh, da bi bili naši ljudje po komunistih zapeljani.

Skoda le, da niso te izjave prišle vsaj toliko prej, da bi jih na predzadnji SANSovi seji lahko premerjali z izjavo, ki jo je bil prejel in nam jo prečital naš že zadnji teden omenjeni gost.

"O, vi ne veste..." in pomenljivo kimanje.

"Nekoliko bi le morala vedeti, saj se SANS-ovih sej tudi jaz udeležujem..." Zadrege, molk in — konec.

Bilo mi je huho. Kajti sklepanja sem, da je tukaj med našimi

Utegnil bi biti vrlo dramatičen prizor. Na eni strani izjave zastopnikov vseh političnih strank Slovenije—tudi socialistov, kakopak — ki pa je bila, namreč izjave, "zaradi varnosti" seveda brez podpisov, dasi bi jo bil lahko in še prav rad podpisal sam Hitler. On ima vsaj to korajžo, da svoje laži podpisše. Na drugi strani pa na slovenske duhovnike naslovljene in s polnimi imeni podpisane izjave Kočeka, dr. Mikusa, Vidmarja, dr. Rusa in dr. Breclja...

Sreča za partizane, da imajo med seboj take "zapeljivce".

In sreča za naš SANS, da ni on brez "zapeljivcev", kot so Kristjan in Adamič.

Adamič je prvi, ki so si ga SANSovi vse taki in taki nasprotniki izbrali za tarčo. Po naravi je tako energičen in nagel in vajen ameriškega tempa, pa še podžgan od hitrega razpletanja zgodovine naše Slovenije, je bil njegov nastop toliko močan, da je našo le lokalnih vetrov vajeno gladino precej vzburkal. Pri tem so se hočeš ali nočeš pokazale naše vrline in naše slabosti. Za slabosti pa Adamič nima ne časa, ne volje. Kar imajo nekateri za previdnost, je njemu cinicanje. Cinicanja on ne pozna. In dlakocepstva on ne pozna. Z ovirami opravi hitro. Nima potrpljenja zanje. Naglo jim presodi globino, višino in širino in če le more, jih preskoči. Zato je bil zmeraj precej daleč pred nami. Za Kristjana in še za par drugih ni bil prenagel. Nekateri pa so ga izgubljali v megli in so mu zamerali. Nikdar pa se mu ne more očitati, da nas je puščal v temi. Nihče tudi ne more očitati SANSU, da mu je sledil na slepo. Adamič, in zlasti pa še vodstva vajeni in v vodstvu izurjeni Kristjan, oba sta skrbela, da smo bili zmerom o vsem poučeni.

SANS zapeljan... Sele poslednjih dob se je prav določno pokazalo, da si je SANS po spreknem vodstvu utrl edino pravo pot.

Proti Adamiču so še razni drugi termiti na delu, menda iz gole zavisti. Da, tudi jaz sem se srečala z nekim takim, ki je kar na lepem trdil, da si Adamič iz SANSovega denarja kuje kapital. A ko sem ga molče, toda prav od blizu pogledala v oči, si Adamič že ni več koval kapitala, pač pa slavo. In ko sem ga še nadalje molče motrila, je začel pocincavati, rekoč, da mi Adamiča ne poznamo, da je njemu za slovenski narod toliko, ko za lanski sneg, in da se bo SANS nekega dne znašel v "blind alley", kajti SANSov odbor da drvi za Adamičem kar na slepo.

"Strašno!" sem poročevalje se vzkljnila. "V odboru so osebe, kakor je Zaitz, Cankar, Kuhel, Rogel, dr. Kern, pa Mrs. Priland, Zalar (škoda, da je za tega odstopil), Jurjevec je na čelu jim je zanesljiv, vsega zaupanja vredni Kristjan — da bi ti kar na slepo za kom drveli..."

"O, vi ne veste..." in pomenljivo kimanje.

"Nekoliko bi le morala vedeti, saj se SANS-ovih sej tudi jaz udeležujem..." Zadrege, molk in — konec.

Bilo mi je huho. Kajti sklepanja sem, da je tukaj med našimi

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Danes jih je veliko, ki priznavajo, da je sloviti Galilejev izrek, "E pur si muove" še vedno v modi. Svet še ni videl tako velikanskih dogodkov, ki se sedaj vrše pred našimi očmi. Atentat na Hitlerja, krvava čistka aristokratskih junckerjev, ogromna ruska ofenziva, ki je na pragu Nemčije, in neprestana ploha bomb, ki padajo na nemška mesta — vse to potiska dogodke naprej s silovito naglico. Vprašanje je samo, "koliko časa še?"

Tri leta nazaj — tri kratka leta je tega, ko se je Hitlerjeva nepremagljiva armada razlila po ruskih stepih. Svet je kot v hipnozi gledal to strašno firerjevo moč, kateri se ni mogla zoperstaviti nobena sila... In tudi tu se bo tako zgodilo, so prekovali. Morda še tri tedne, če se zgodi čudež, mogoče tri mesece še, pa bo Hitler tudi na stepah triumfiral...

Ko sem čital knjigo "Nesmrtni ljudje", mislim da je ena najboljše povesti iz te vojne, v kateri Vasilij Grossman opisuje v svojem junaku komisarju Bogarevu ta strašni boj, sem razumel ne samo strahoto te borbe, ampak strahoto vseh borb vseh ljudi v vseh deželah, kamor je raztegnila ta fašistična pošast svoje kremplje. Edini način in edina forma tega uspešnega boja je bilo in je sovraštvo do fašizma, katero ne pozna ne meja in ne skrajnosti. Kot pravi komisar Bogarev, ko so nemški letalci pred njegovimi očmi požgali in uničili celo mesto: "Dokler bom živel, dokler bom dihal, dokler bom mogel gibati tudi z enim samim prstom in izgovoriti eno samo besedo — prisega, da ostanem vojak. Vse moje duševno in fizično delo bo posvečeno eni sami stvari — za podvig sovraštva in maščevanja."

To so bile strašne besede, ali to je bila in je še danes hrana ljudi ne samo v Rusiji, ampak vse podzemeljske Evrope.

Jugoslavija

O nji ni več treba sentimentalnih besed. Danes stojimo pred aktualnostjo. Mogoče pride konec nacijskega tiranstva v nji prej kot si predstavljajo največji optimisti — in če tudi ne pride že jutri, je vendarle doleden.

Kaj smo mi drugi storili in kaj delamo? V Mehiki zbirajo naši rojaki — le peščica je vseh skupaj — denar za zdravila in kirurrgične instrumente. V Kanadi delajo isto. V predzadnji številki magazina Saturday Evening Post je članek o naših ljudeh, ki so bili evakuirani v zavetniški del Italije in od tam v Afriko, kamor pridejo gladni in polnagi. Poročevalec piše, kako earoplani dovažajo v tisti tabor te malčke napolnane in polne uši. Dalje avtor tistega članka slika, kako se je izkrcalo iz leta leta kakšnih štirideset ljudi, v večini brez rok ali brez nog — pohabljeni reveži, raztrgani in lačni, toda pesem za pesmijo je orila iz njih ust in v vsaki je bilo ime Tita. To je duša, to je snov, iz kakršne je narejen naš človek. Vera v bodočnost in pa brezmejno sovraštvo do fašizma je vzdržala naš narod v tej ogromni, skoro brezupni borbi.

Prva potreba

Seveda, gotovo politično delo v pomoč Jugoslaviji je potrebno. Vprašanje mej in forma vlade so merodajni, neizogibni problemi. Toda vprašanje hrane, zdravlja, obutve in obleke je tudi — merodajno. In to ne v bližnji bodočnosti, ampak takoj. Mislim, da ni našega človeka v Ameriki, ki ne bi hotel darovati par obual, mogoče eno toplo suknjo, spodnjo obleko itd. Posebno obleka za otroke je potrebna. Razumeti je treba, da v Jugoslaviji ni bilo že tri leta na-

ljudmi prejone več takih in temu podobnih termitov. In termiti so hudo delavne žuželke... Kaže, da so zadnje čase na delu tudi proti Kristanu.

In prepričan niso pri vseh ljudeh zgrajena na skalnato trdni podlagi, zato so termitov bolj ali manj dostopna. Sramu pa dvožni termiti seveda ne poznajo, sicer bi ne bili termiti.

pravljenega ničesar, kar bi mogel človek obleči.

Prva naloga Sansovega kongresa naj bo, da ustanovi v ta namen centralo in organizira komiteje po vsi Ameriki. Seve, bilo bi bolje izvršiti to že prej —čimprej. Potreba je ogromna in ko bo mogoče čez meje, bo pomoč nujna. Dela v ta namen bo torej veliko. Več o tem prihodnjič.

Pri nas

Konvencija je minila, suša pa je trajala do konca minulega tedna, ko je je žejne zemlje usmili dolgo pričakovani dež. Naši vrtovi, ki so v zgodnjem poletju veliko obetali, so dobili rjava, opaljena lica. Tudi na političnem polju izgleda nekaj sličnega. A dočim se je vrtoy spomnil blagodejni dež, ga potlično polje še čaka.

Na zadnji konvenciji demokratske stranke se je zgodilo kot smo pričakovali. Politični bosoi so zmagali na celi črti. Na nji ni bilo vprašanje kaj ljudje hočejo, ampak koga naj ji mda "mašina". In Wallaceja v resnici sovraži. Koliko ji bo ta njena zmaga nad podpredsednikom pomagala pri jesenskih volitvah, je vprašanje.

Državni tajnik Hull se je spet oglasil — to pot s precej močnimi besedami. V novo objavljene "beli knjigi" strogo obsoja Argentino ter njeno postopanje napram pan-ameriški solidarnosti. Očita ji njene prosiščne simpatije in njeno rahlo zadržanje napram nacijski špijonaži. Z drugimi besedami je to zadnji in zelo strog namig, da naj Farrellova klika preneha bratovščino z osiščem in ustavi rožljanje s sabljo — or else...

Sedaj tudi naš tajnik spoznava, kako zavožena je politika nevtralnosti ameriške vlade za časa španske civilne vojne. Da, ti grehi se bodo še dostikrat povračevali...

Kampanja dvestoterin

Je uspešna. Naši prijatelji se oglašajo iz Waukegana, Detroita, Clevelanda in drugod. Zavedajo se, da sedaj je čas podpreti naš list, ko so časi ugodni. Bil bi naravnost smrtni greh, če bi dopustili, da bi zagzil v dolgove. Ko sem prečital pismo Martina Judniča in dopis Toneta Tomšiča iz Oaklanda, Calif., sem vedel, da smo na potu. Tonetova sinova sta na sliki fina fanta. Upam, da bosta korakala po isti ravni poti, kot je korakal vse svoje življenje njun oče. Tonetu čestitam k njegovim družini.

Sodrugji, Tonetov zgled, dar enega dolarja je prinesel pred leti Proletarcu lepo pomoč. Pospnemajte ga tudi sedaj.

Ruski relief

Zal, da o tem nimam danes česa poročati. Kljub temu sem zelo vesel, kajti zbrali smo vzlic vsem zaprekam precej lepo vsoto denarja za ljudi velike Sovjetske unije, ki vsi to pomoč vrača z brezprimernimi zmagami. Sedaj je lahko tudi dvomljivcem jasno, da brez njene sile

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da se je čehoslovanska vlada tako zlahka sporazumela z Moskvo, dočim se poljska zamejna vlada nikakor ni mogla?

POVESTNI DEL

JUS KOZAK:

ŠENTPETER

(Nadaljevanje.)

Ustavil se je sredi sobe. Sedaj je šele videl ljudi okrog sebe. Nekam prosiče jih je pogledal, nato je izpregovoril s čudnim, otožnim glasom: "Nekaj strašnega se bo zgodilo." Odšel je pod streho, kjer je dolgo časa s stisnjenimi pestmi hodil po sobi.

"Kaj bo, kaj bo?" je šepetal. "Vse bo šlo!"

Cesar bi nikomur ne bil priznal, to si je izpovedal v tišini, sam z obupom: "Jaz sem izgubljen!"

Godeževka pa je čez dobro uro že stala pri oknu ter upirala oči proti Hostarjevim.

Prazniki so minili. Aleš ni mogel večer ostajati doma. Posedel je pri Pacu, kjer ni trenil z očmi od Lize.

Veselo je hodila od mize do mize, prijazna v vsemu, a vseeno tako ponosna, da se ji ni nihče približeval.

Svedrač je večkrat prisedel k Alešu. Venomer ga je ševal. "Kaj sediš in gledaš? Vprašaj jo, ženska lahko misli na devet, pa jo deseti dobi!"

Aleš pa ni izpregovoril. Le kadar je šla mimo mize, jo je sladko poklical: "Lizika!"

"Kaj je, Aleš?"

Bil je vselej tako neroden, da ni našel besede. Oblivala ga je rdečica, sramoval se je lastnih besedi.

Kadar so pili veljaki s sinovi, se je stisnil v kot in se ves večer poniževal. "Kdo si?" ga je bolelo v srcu in v mislih.

Nekega večera je ostala Liza sama. Le Aleš je še sedel pri njej.

"Ti tako malo piješ!" je dejala in sedla poleg njega. "Danes sem tako utrujena, da bi še jaz pila. Daj mi!"

Izpila je in ga pogledala. "Vsak večer si pri nas."

V tem trenutku so ji tako zarele oči, da je Aleša čudno pretrelo. "Ta obraz sem že videl," je mislila, a ni se mogel spomniti kje. Na prikazen, tam na polju je že pozabil.

Zašepetal je: "Zaradi tebe prihajam."

"Trudno je zaprta oči. "Ni je lepše od tebe, Liza!"

Ostala je kakor prej, pustila mu je roko, navidezno se je celo nagnila k njemu.

Nikoli še ni občutil te blaženosti, sedel je tako blizu, da ga je omamljal vonj las in deviškega telesa.

"Lizika!" je jecljal.

Zganila se je, drhtele so ji roke.

"Jaz ne znam govoriti, Liza, ampak ti si mi ves dan pred očmi."

Zamišljeno je dvignila glavo, mehka žalost ji je lila iz oči.

Krepkeje ji je stisnil roko.

Vstala je in se dotaknila njegovih prstov. "Kajne, da je bil Zamejčev Luka tvoj oče?"

"Res je."

Svedrač mu je drugi dan domnevo potrdil.

Zvečer je zopet sedel Aleš pri Lizi. Vrata so se odprla, vstopili so fantje z Rokom na čelu. Harmonika jih je zazvonila.

Bahato je obstal Rok sredi krčme, si popravil lase in pogledal na Lizo. Aleš je prebledel, toda oni se je zlohotno nasmehnil.

"Liza, goste sem ti pripeljal!" "Redko pridete k nam."

"Dokler se ni srce oglasilo."

"Moje ne!"

Aleš je ostro gledal. Opazil je, da so se Lizine oči parkrat prijazno zatekle k Roku.

"Tam pogrnj za nas!" Pokazal ji je sosedno izbo.

Kmalu se je oglasila harmonika. Prešeren smeh se je razlegal.

Aleš je čutil vso izpremembo. Zadnjič je bila tako materinsko nežna, danes so se ji napele vse mišice. Bolj plavalja je kot hodila.

"Liza, pleši!" je čul iz sobe. V duhu jo je gledal.

"Z menoj! Halo, godec!"

Aleš je planil kvisku in stisnil pesti. Obstal je pri peči sam in pozabljen. Tam notri so igrali poskočne.

Smeh je udaril za Lizo, ko je planila iz sobe. Zgrudila se je na stol poleg njega.

Teško je zajemala sapo. Obličje je bilo kredasto belo.

Aleš je iskal njeno roko.

"Tako me je izmučil," je šepetal, "oj, kako pleše!" Držal je roko v svoji, ona pa je bila daleč od njega.

"Boš še plesala, Liza?" je pozval Rok.

Zdrznila se je in nasmehnila: "Bom!" Planila je in se iztrgala Alešu, ki jo je še vedno prosiče držal za roko. Ta je vstal, pogledal okrog sebe in zapustil krčmo. Domov grede je strmel v temo. Zanj je bila svetla vsa cesta; sredi svetlobe sta plesala Liza in Rok. Držal jo je objeto krog pasu, vražje se je smejala. Zavrtelo se mu je v glavi. Nasilnil se je na zid.

Zamižal je od bolečin. Polastil se ga je tak obup, da ga je bolelo, kakor bi mu kdo srce iztrgal iz prsi. Beden, ponižan je stal sredi ceste, zavedajoč se svojega ubošča. "Zakaj ste me rodili, in takega?" je jecal. Pri Pacu ga niso pogrešali. Liza niti opazila ni, da je izginit.

Rok jo je ujel v temi: "Liza, pridem k nam na ples? Veselico imamo?" "Pridem!" je zašepetala. Če bi je ne objemala tema, bi bil Rok videl piamteče oči.

"Rok! — Nič!" Nekaj je hotel izpregovoriti, pa je ušla sama sebi po stopnicah. Skoraj bi jo bil ujel. V zadnjem hipu se je zaprla.

"Odpri!" je prosil objestno razigran.

"Ne!" je ključevala.

"Obljubi, da pridem!"

"Seveda pridem." Izza vrat je prihajalo sladko hihitanje.

"Rok, ta je tvojja!" je dejal eden izmed fantov.

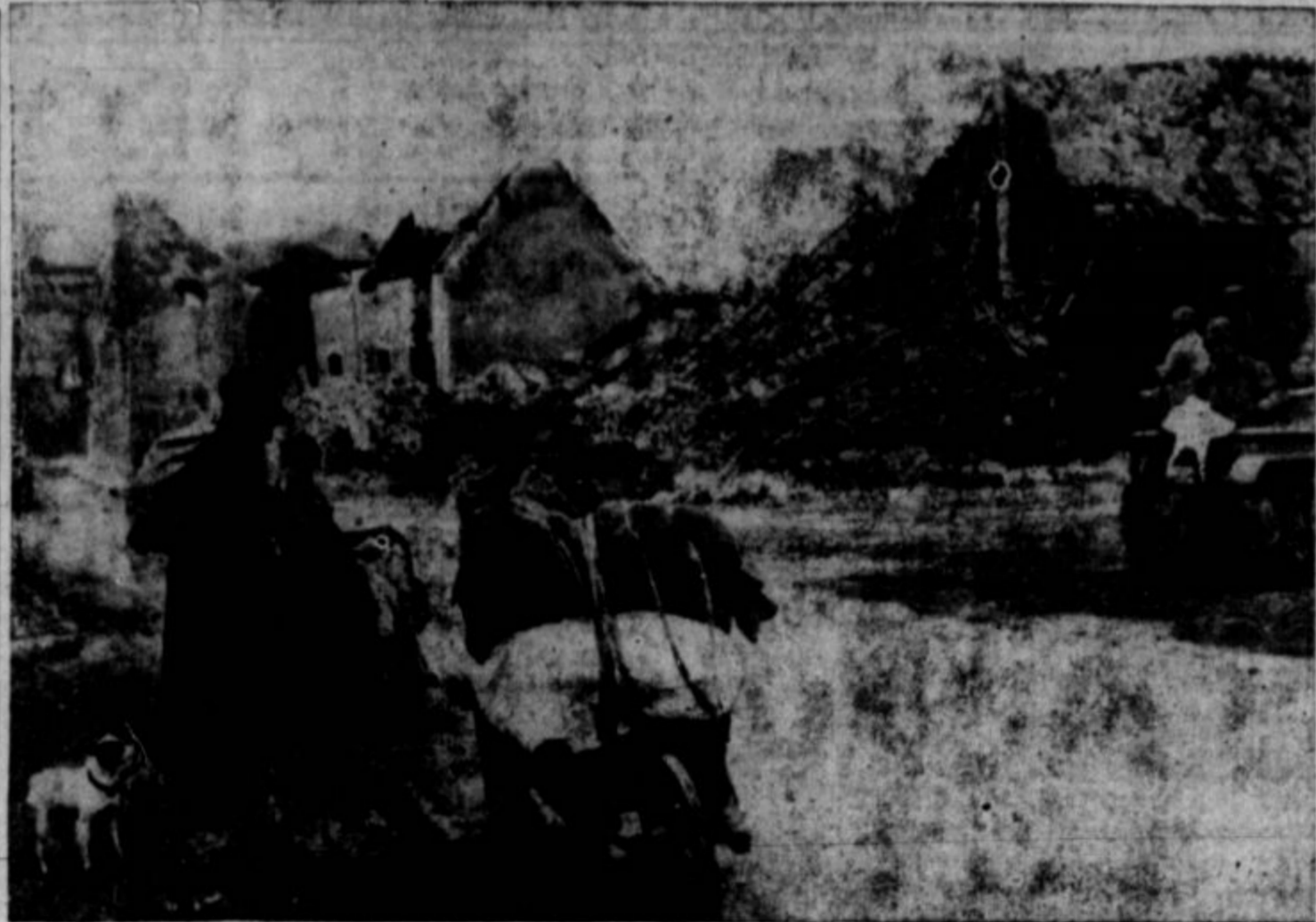
"Še nobena mi ni ušla!" se je bahal.

Ko so se vračali, se jim je bilo oddanih 89 proti pa 93 glasov. Pomagali pa so si v angleščini, v kateri so pred označbo "Carnolian" dodali "Grand" (Grand Carnolian Slovenian Catholic Union).

Pokojni dekan Matija Savs, ki je bil eden izmed ustanoviteljev te jednote, je v odgovor onim, ki k imenu KSKJ "še vedno širijo prave flavze", pojasnil, da sta bila na ustanovnem shodu on in pokojni župnik F. S. Sušteršič zmenjena, da naj bo novi organizaciji ime "Jugoslovanska katoliška jednota". A delegatje dveh društev "si nikakor niso dali dopovedati in so vztrajno trdili, da mora biti nova jednota "kranjska", ali pa njihova društva ne bodo pristopila zraven." Župnik Sušteršič jih ni mogel prepričati, in ker se je zbal, da bi to nesoglasje utegnilo pokopati vso idejo, se je udal in tako je nastala "kranjska jednota".

Pokojni dekan Matija Savs, ki je bil eden izmed ustanoviteljev te jednote, je v odgovor onim, ki k imenu KSKJ "še vedno širijo prave flavze", pojasnil, da sta bila na ustanovnem shodu on in pokojni župnik F. S. Sušteršič zmenjena, da naj bo novi organizaciji ime "Jugoslovanska katoliška jednota". A delegatje dveh društev "si nikakor niso dali dopovedati in so vztrajno trdili, da mora biti nova jednota "kranjska", ali pa njihova društva ne bodo pristopila zraven." Župnik Sušteršič jih ni mogel prepričati, in ker se je zbal, da bi to nesoglasje utegnilo pokopati vso idejo, se je udal in tako je nastala "kranjska jednota".

Savsovo-Sušteršičevo prvotno zamišljeno ime pa si je potem izbrala skupina, ki se je od KSKJ ločila in ustanovila JSKJ, s sedežem na Elyju, Minn., (Se-

NA BOJISČIH V FRANCJI mora prebivalstvo marsikje v beg, in ko se po izgonu Nemcev vrača, dobi podrtje vasi in uničena polja. "Samo da bo Nemčija enkrat tepena, pa bo dobro," pravijo Francozi, ki so v ta namen pripravili veliko prenesti.

KSKJ praznuje 50-letnico

Nekaj kronike o organizaciji, ki je bila nekoč v ospredju borbe proti širjenju svobodne misli med ameriškimi Slovenci

Kranjsko slovenska katoliška jednota, ki se ponaša za najstarejšo slovensko podporno organizacijo, slavi letos svojih petdesetletnico. K temu jubileju je njeno glasilo dne 26. julija izšlo v povečani obliki na 16 straneh. Urejeno je za člane, a v njemu lahko dobi precej zanimivega gradiva vsakdo, ki se zanima za razvoj slovenskih podpornih organizacij in za zgodovino ameriških Slovencev.

KSKJ je bila ne le prva temveč precejšnje število let tudi največja in vodilna slovenska podorna organizacija. Potem pa jo je prekosila 10 let mlajša Slovenska narodna podorna jednota in jo sčasoma pustila daleč zadaj.

Prvo ustanovno zborovanje KSKJ se je vršilo 1. aprila 1894 v Jolietu, Ill. Jos. Zalar pravi, v omenjeni številki glasila, da je bil to ob enem tudi "prvi kongres" ameriških Slovencev, čeprav se ga je udeležilo samo osem zastopnikov. Društvo, ki so bila za ustanovitev skupne jednote, je bilo takrat kakih 15, med njimi Avstrijsko podporno društvo v Fontenacu, Kans., ki pa se je potem razvilo v samostojno centralno podporno organizacijo.

Zborovanje je trajalo dva dni. Za datum ustanovitve KSKJ so določili 2. aprila, prvi govornica, da je bila ustanovitev izvršena že 1. aprila, toda ker ima "prvi april" svoje muhe, so rekli, naj bo ustanovni datum 2. aprila, da ne bi kdo smatral nove jednote za prvoaprilsko šalo ali potegovščino.

Zelo pa je novi organizaciji v njenem razvoju nagajalo ime "Kranjska". Pristaši spremembe imena so pritrjali stvar tako daleč, da se je o tem vršila na konvenciji v Pittsburghu leta 1926 dolga razprava, a na glasovanju so propadli s štirimi glasovi. Za spremembo imena je bilo oddanih 89 proti pa 93 glasov. Pomagali pa so si v angleščini, v kateri so pred označbo "Carnolian" dodali "Grand" (Grand Carnolian Slovenian Catholic Union).

Pokojni dekan Matija Savs, ki je bil eden izmed ustanoviteljev te jednote, je v odgovor onim, ki k imenu KSKJ "še vedno širijo prave flavze", pojasnil, da sta bila na ustanovnem shodu on in pokojni župnik F. S. Sušteršič zmenjena, da naj bo novi organizaciji ime "Jugoslovanska katoliška jednota". A delegatje dveh društev "si nikakor niso dali dopovedati in so vztrajno trdili, da mora biti nova jednota "kranjska", ali pa njihova društva ne bodo pristopila zraven." Župnik Sušteršič jih ni mogel prepričati, in ker se je zbal, da bi to nesoglasje utegnilo pokopati vso idejo, se je udal in tako je nastala "kranjska jednota".

Ko je zadeva prišla v javnost, se je članstvo silno začudilo in zgrajalo, češ, toliko let plačujejo, sedaj pa, ko smo stari, naj bo naša jednota na robu propada?

V sušljanju se je pripovedovalo, da se gre tu za velik graft in da misli nekdo, ali nekateri "prodati KSKJ privatni inšuranke kompaniji."

Članstvo je Schnellerjev načrt zavrglo s 3.446 proti 281 glasovi.

Gl. predsednik Schneller je v protest odstopil in glavni odbor je njegovo resignacijo sprejel z 10. proti 5. glasovom. Z njim je šel v KSKJ njegov edini vplivni podpornik za "reinsuranca" — čikaški slovenski župnik Zakrajšek.

Kako so jima potem vrata na konvenciji v Jolietu pred nosom zaprli, in kako sta bila sprejeta na konvenciji v Pittsburghu kot "spokojna grešnika", o tem jubilejna številka Glasila KSKJ ne piše, razen v kolikor je nave-

del nekaj podatkov o aferi za "reinsuranca" gl. tajnik Josip Zalar.

Toda "škandal" in pa boj je imel za KSKJ eno dobro posledico. Članstvo se je pričelo bolj zanimati zanjo in postala je bolj "katoliška" brez Zakrajškovega duhovnega vodstva.

Toda v političnih bojih proti naprednjstvu KSKJ je dolgo ni več centralna točka. Ta je sedaj v Lemontu, še bolj pa v Cleveland upod firmo "slovenskih župnij" in njeno glasilo je "Ameriška domovina". "Glasilo KSKJ" se tiska pri nji.

V jubilejni številki Glasila KSKJ ima dopisneizgovorni Anton Grdina, bivši gl. predsednik KSKJ, ki je v onih letih robančil po shodih proti socializmom, zoper SNPJ in njeno glasilo, ter vzel otrobe, da se ga je članstvo popolnoma naveličalo. Grdina je bil v politiki gl. predsednika KSKJ učencem p. Zakrajška. Sedanji njegov skromni dopis k jubileju KSKJ ima naslov "Ponos Slovencev je banka". On je namreč predsednik slovenske banke v Clevelandu in sedaj mu zgolj ona roji po glavi.

V isti številki je članek z naslovom "Naš večni popotnik", posvečen Matiji Pogorelcu. Matija je star član KSKJ, toda v letih, ko sta v nji prevladovala Grdina in p. Zakrajšek, je prišel z njima in z enim že prej v tolikšne spore, da so se med sabo tožarili pri društvi in v gl. odboru, se prekakali v listih in tudi k višjim cerkvenim predstojnikom so prihajale denunciacije. Ob tej priliki pa je Matija, ki izza onih let dopisuje največ v Prosveto, v Glasilu zelo pohvaljen in iz gl. urada je bil uradno povabljen na jednotno slavnost v Joliet.

KSKJ ima sedaj v odraslem oddelku 28.356 članov, v mladinskem pa 10.842, skupaj 39.198. Imovine ima \$5.541.000.

Njen glavni vodja je po iztrebljenju Grdinovega vpliva glavni tajnik Joseph Zalar. Zaslugo za izmotanje jednote iz afere "reinsuranca" ter njenega poznejšega napredka se največ njemu pripisuje.

O KSKJ se lahko reče, da med Slovenci v Ameriki vzlic svojih veliki klerikalni ofenzivi skozi vsa svoja prva leta na noben način ni mogla zajeziti širjenja napredne misli in socialistične ideologije, pač pa je pri tem sama prišla v nevarnost in zaostala. Ko je to spoznala, se je otela in ob 50-letnici se ponaša z napredkom v članstvu in v blaginji. In tudi cerkev, to je duhovščina, je lahko zadovoljna z njo, ker ji s svojimi društvi nudi veliko pomoč.

KSKJ je bila od ustanovitve pa do nedavna zastopana tudi v SANSU. Prispevala pa mu ni iz svoje blaginje ničesar, dasi mu je obljubila s pretvezo, da bo dala določeno vsoto, ako J. R. Z. izroči vso svojo imovino. Zastopana pa je od početka v JPO-SS.

NAPREDEK JHPD SKORO POL MILIJONA V ŠTIRIH LETIH

Chicago.—Jugoslovansko hranilno in posojilno društvo (Jugoslav Savings and Loan Association), ki se z vso upravičenostjo naziva za kooperativno finančno ustanovo, se bliža prvemu milijonu imetka. Ob zaključku prve polovice tega leta ga je imela \$756.206.03, kar je nad četrt milijona več ko kdaj prej. Pred štirimi leti, decembra 1939, je znašal samo \$279.469.32.

Vloge članov znašajo nad \$589.000. Obresti na vloge niso nikjer višje kot v tem društvu. Svoj urad ima v lastni hiši na 2610 S. Lawndale Ave.

Predsednik JHPD je Joško Oven, podpredsednik Jacob Zupan, Donald J. Lotrich, tajnik, Anton Trojar, blaginjak, ostali člani direktorija pa so Frank Groser (sedaj v armadi), Vinko Ločnikar, Charles Pogorelec, John Rodman in Frank Zaitz. V nadzornem odboru so Matt Kure, Frank Omahan in John Olip.

SKLAD 200-TERIH LISTU V PODORO

Pod to označbo se priobčuje prispevke za vzdrževanje Proletarca v kampanji, ki jo je zasnoval predsednik upravnega odbora Proletarca Joško Oven. Apelira, da se na ta klic odzove najmanj 200 prijateljev lista, ki bi prispevali po \$5 vsaki ali več.

Namen tega sklada je obvarovati list pred zadolžitvijo in pa v pomoč agitaciji za njegovo razširjenje. Manjši zneski bodo i v naprej priobčevani v regularni koloni "Tiškovni sklad Proletarca".

II. IZKAZ 200-TERIH

Anton Shular, Arma, Kans. \$ 5.00
Frank Barlich, Cleveland. O. 5.00
Philip Godina, Chicago, Ill. 5.00
Mary Koshak, Clarendon Hills, Ill. 5.00
Angela Zaitz, Chicago, Ill. 5.00
Fred A. Vider, Chicago, Ill. 5.00
Kristina Turpin, Chicago, Ill. 5.00
Frank Birjak, Chicago, Ill. 5.00
Louis Zorko, Chicago, Ill. 5.00
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill. 5.00
Luka Groser, Chicago, Ill. 5.00

Skupaj \$ 55.00
Prejšnji izkaz 90.00
Skupaj \$145.00

Prispevateljev v tem izkazu 11, zadnji izkaz 14, skupaj 25, manjka še 175.

Komur je za ohranitev Proletarca, se bo odzval klicu za prispevanje v sklad

dvestoterih

V tiskarni so nam tisk znatno podražili, poštnina je višja, in cene papirja in pisarniških potrebščin naraščajo, dočim je naročnina na Proletarca ista kakor je bila.

V nadomestitev teh višjih izdatkov in za kritje rednega primanjkljaja je bil na predlog Joškota Ovna ustanovljen poseben SKLAD DVESTOTERIH PROLETARCU V PODORO.

Vsak izmed njih se obveže prispevati najmanj \$5 v ta namen.

Ako se že niste, odzovite se tudi vi za pristop med DVESTOTERE.

Najbolji pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine je DR. KERNOVO.

"ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO"

"English-Slavene Reader"

Cena \$2.00 s poštnino vred

Naročila prejema

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave.,

CHICAGO 23, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

V volilni kampanji se bodo skozi do 7. novembra uporabljala vsa mogoča gesla, večina zavajalna. Eno izmed njih se že sedaj pridno uporablja: "Brigajmo se za Ameriko!"

Neki Gerald Smith rogovili po deželi pod firmo "America First Party". On je demagog prvega reda. Na tisoče fanatikov mu sledi. Pri zadnjih volitvah je bil v Michiganu zelo resen kandidat in treba je bilo s strani organiziranega delavstva veliko napora, da ni zmagal.

Med Slovenci v Ameriki smo do pred nekaj meseci tudi pogosto slišali, da se brigajmo za Ameriko, ker mi smo tukaj! V Jugoslaviji in drugje pa si bodo že sami odločili, kaj hočejo in kaj ne.

Učiteljica jim je to pravila v šoli. Izolacionisti so napadali Roosevelta najbolj divje v tistih usodnih dneh, ko je Zed. državam pretela največja nevarnost. Vpili so, da se rajše brigaj za ves svet, kot za Ameriko, da izziva Hitlerja in Mussolinija.

Ameriški kapitalizem je zelo nacionalističen. S pomočjo neštetih patriotičnih organizacij, s katerim daje Ameriške legije, kateri daje za negovanje takozvanega amerikanizma težke tisočake, skrbi, da bi ljudstvo ne

mislilo dalje od svojega nosa. Toda isti kapitalizem se briga za vse dežele, kjer je kaj prirodnih virov, ali pa trga.

Toda isti kapitalizem se briga za vse dežele, kjer je kaj prirodnih virov, ali pa trga. In briga se zato, ker mu je za izkoriščanje ljudstva kjerkoli na svetu.

Socializem učil, da se brigajmo za ves svet, ker le v mednarodnosti, na temelju vzajemnosti, je njegova rešitev. Tisti slovenski delavci, ki razumejo nalogo socializma s tega edina pravilnega stališča, se niso pustili vjeti nikakršni zavajalni propagandi.

V nekem muzeju na Dunaju kažejo obiskovalcem hlače maršala Tita in njegov maršalski suknjič. Muzejski attendant obiskovalcem pojasnjuje, da so nemške čete zasedle Titov glavni stan, ko je Tito spal. Nu, maršal se je zbudil, skočil s postelje in pobežnil v nočni srcaji.

Storije o Titovem pobežu "v nočni srcaji" je najcimer pridno pomagal širiti posebno Fotič in propagandist Sokič, katerega je ameriški državni oddelek že pred mnogimi tedni vrgeł v jugoslovanske plačilne liste.

Nadškof Spellman iz New Yorka je pred dobrim tednom prišel v Rim na posvetovanja s papežem. Od tam so prišle potem vesti, da sta govorila o miru, namreč o "kompromisnem" miru. Zavezniška cenzura v Rimu

je tista poročila ameriških novinarjev pustila v svet. A v Zedinjenih državah je nekdo na visokem mestu podrezal v Rim in nadškof Spellman je poklical zavezniške novinarje skupaj in jim izjavil, da s svetim očetom s katerim se je pomenkoval dve in pol ure, nista govorila o miru. "O čem pa?" so ga vprašali. "O, podal sem mu poročilo o cerkvenih zadevah v Ameriki." Če bi bilo to res, ali je treba za take navadne reči potovati v teh časih v Rim? Mož je imel za ta poset na razpolago ameriško vojno letalo, telesno spremstvo ameriške oborožene sile in stroške pa mu plačala ameriška vlada.

"NADLJUDJE", ujeti v Normandiji, na poti v jetniški tabor v Angliji.

Isti Spellman je bil takrat dvakrat na obisku v Madridu in s fašistom Francom dvakrat konferiral. Ko se je vrnil v New York, je fašističnega diktatorja v Španiji hvalil in slavil v najboljši razširjenih amer. časopisih. Se predno je Spellman to storil, smo v tem listu rekli, da čeprav on ni fašist, je vsa njegova taktika samo fašizmu v korist.

Kakor Franco, tako se tudi Spellman ne boji nobene stvari bolj kot "komunizma". Isto velja o Vatikanu. Franco je nedavno vladil v Londonu in Washingtonu svaril, da pomeni nadaljevanje vojne pogubo Evrope, ker bo vržena v anarhijo in v komunizem. Ali kompromisni mir (s Hitlerjem), ali pa "komunizem". Samo dve izbiri sta. Lahko stavimo en tisti ameriški cent, ki se nekaj dni, ko je nov, svetli, potem pa postane črn, da je nadškof Spellman in hierarhija v Vatikanu istega mnenja, kakor Franco.

Rdeča armada presenetljivo zmaga, toda veliko ljudi v Zedinjenih državah se nikakor ne more sprijazniti z resnico, da so ti vojni triumfi njena zasluga, pa jih ji podcenjujejo. Ze lani se je dobil eden izmed najodličnejših katoliških monsignorjev, ki je na zborovanju v Akronu dejal, da ruska armada ne bi mogla kar tako prodirati, če se ji ne bi Nemci po dogovoru umikali. In letos spet tako. Ko so ameriški in angleške čete udrele v Francijo, na vzhodni fronti pa je bilo do 22. junija "mirno", razen na Finskem, so se te vrste ljudi v Ameriki spet zgenili, češ, gledajte, kako so zahtevali "drugo fronto", sedaj pa so mirni in puste, da se naša armada sama bori. A ko pa je rdeča armada vzpizorila svoj "blitzkrieg", so ob njenih uspehih nekaj časa strmeli, nato pa začeli z omalovaževanjem: edino s pomočjo naših lend-leasenih dajatev zmaga; Nemci so morali poslati preveč svojih divizij v Italijo in Francijo, zato ima sedaj sovjetska armada tako lahko pot; Nemci se umikajo po načrtu; v obrambo pušajo za sabo samo male oddelke, da branijo nemški organiziran umik. V sušljanju pa mnogi govore, da je vse to nemško umikanje in rusko prodiranje "dogovorjeno".

Čeprav Gandijeva izjava s sedmimi točkami lahko služi kot podlaga za obnovu indijskega vprašanja, vlada molk v Londonu kakor tudi v Delhi; in vendar je jasno, da je pomirjenje med Angliji in Indijci eden najvažnejših faktorjev za miroljubni svet po porazu Japonske in Nemčije.

Zvezni dolg znaša \$1,514 na vsako osebo

Dolg zvezne vlade je v zadnjih 12 mesecih narasel povprečno na vsako osebo \$500; skupno znaša sedaj \$1,514 na osebo. Dolg zvezne vlade sedaj je \$207,524,000,000, kar pomeni, da toliko dolgujemo sami sebi. Iz enega žepa ga bomo poravnali z davki v drugem pa dobili nazaj.

Harold J. Laski obeta v Angliji in po svetu velik socialni prevrat

Sloviti angleški socialistični mislec Harold J. Laski ugotavlja v tem članku staro resnico, da se gre premijeru Churchillju v glavnem za rešitev starih tradicij, to je, starega ekonomskega sistema, kakršen je povzročil to vojno, in da v ta namen vzorablja tudi angleško delavsko stranko, dasi proti njeni volji.

Laski izjavja, da tako kakor je bilo, ne bo več. Svet mora naprej ne samo na Angleškem, ampak prav tako v Indiji in povsod drugod.

To, da bosta Nemčija in Japonska premagani, je jasno kakor na dlani. Ni pa še jasno, kakšen svet si zavezniški vojni zamljivajo. Toda če ga ne bodo uravnali tako, da vzroki za vojne odpadejo, in da se zagotovi blagostanje vsem ljudstvom vsespovsod, tedaj bodo narodi obračunali s takimi krivovoditelji in sami poskrbeli v brigi za uravnavanje svoje usode. Slediči Laskijev članek je razposlala pridruženemu tisku časniška agencija ONA.

Kdor opazuje napredek zavezniških armad v katerikoli vojnem pozorišču, mora videti, da gre vojna proti nezogibljivemu zmagovitemu zaključku. Sem in tam se napredek malo zaustavi. Od časa do časa pokaže kak nemški ali japonski oddelek nepričakovan odpor. Vendar pa, če vzamemo vsa dejstva v poštev, nihče si ne more domisljati, da je v Berlinu in Tokiju še kakšna mrvica upanja na zmago. Sedaj ni vprašanje če bo vojna dobljena, sedaj je to le vprašanje časa. To dejstvo samo zadostuje, da morajo zavezniška ljudstva svojim voditeljem jasno povedati, v kakšne namene naj služi zmaga.

Kajti, saj to je bila navsezadnje ljudska vojna, katere konec bo ljudska zmaga. S tem ne omalovažujem veliko voditeljstvo Roosevelta, Stalina in Churchilla, če pravim, da je bil v resnici mali (navadni) človek, ki bo dobil zmago. On nosi vso težo boja. On je pokazal potrepljivo vztrajnost in nezlomljivo trdnost. In po letih napa in trpljenja vidi premagano nevarnost. Kaj mu bo nagrada?

Ni lahko najti zadovoljiv odgovor. S strahom sem opazil, da je poskušal (zvezni) senator Taft (iz Ohia) razdreti delo mednarodne valutne konference v Breton Woodsu (USA) še predno so bili razgovori zaključeni; in vendar je stabilni denarni sistem eden prvih pogojev za obnovo svetovnega trgovstva. In čeprav Gandijeva izjava s sedmimi točkami lahko služi kot podlaga za obnovu indijskega vprašanja, vlada molk v Londonu kakor tudi v Delhi; in vendar je jasno, da je pomirjenje med Angliji in Indijci eden najvažnejših faktorjev za miroljubni svet po porazu Japonske in Nemčije.

Z neprijetnim občutkom sem videl, da je bila zakonska osnova glede zemlje ovržena. Dala jo je Churchillova vlada, ovržena pa je bila ne samo od delavske stranke, ampak tudi od družb krajevnih oblasti v Britaniji, ki sestojijo večinoma iz konzervativcev. V izjavah zavezniških poveljnikov nisem čutil tiste moči za

zemljo (agrarna reforma) izginiti vsi dvomi. Popolnoma se strinjam z njegovim vidikom, da je poraz Japonske in Nemčije potreben za obnovo civilizacije. Dokler se oni moreta boriti, vem, da mora delavska stranka imeti kot glavni objektiv njun poraz. A ponovno poudarjam, da uporablja ministrski predsednik to priliko za utrditev starih ambicij za moč posedujočih. Ni lahko razločiti med njegovo politiko od tiste, po kateri so bile mase žrtvovane po 1918. Zdi se, da se je kaj malo naučil iz onih znamenitih let; prav lahko je, da se je vrnil intelektualno v psihologično situacijo, v kateri je bil leta 1926. On ne ve, da se je preko vsega sveta končala ona doba in da je druga na vidiku. Niti malo pojma nima, kakšna je ali bo ta nova doba. Pa se pošteno moti, če misli, da so se britanski delavci borili zato, da jih bodo Halifaxi, Hoari, Edeni in Andersoni lahko še naprej vodili.

POLJSKO VPRAŠANJE V LUCI BOJA ZA IN PROTI SOVJ. UNIJI

Poglavje svobodščin. Čim je Rusija oznanila, da morajo iti ukrajinski in bjeloruski teritoriji pod sovjetsko oblast, so se Poljaki v inozemstvu zdramili in v nekaj mesecih organizirali silovito kompanjo proti Rusiji, ki ima pomoč katoliške cerkve v Zed. državah, v Angliji itd., češ, da Moskva vzlic svojim iskrenjim obljubam širi komunizem, čeprav je tam je prav malo komunistov.

O SUSA IN OBISKIH

Springfield, Ill.—Vročina, vročina vsak dan, okrog 100 stopinj in več in zemlja pa suha kot star škorenj na peči, ko sem to pisal. Spomladi je bilo dežja preveč. Moča je bila tolikšna, da farmarji niso mogli pričeti z delom več dni niti potem, ko je deževje nehalo. Ko pa se je dovolj osušilo, so ljudje orali, kopalili, sejali in sadili vsi od kraja, moški, ženske in pridni otroci. Pa je raslo in prišla je vročina s sušo in tako je v sredi julija kazalo, da je bilo vse to delo zastoj, da pridelek ne bo. Saj v tem okraju je bilo tako.

Koruzi, ki je tu največji in najlepši pridelek, je omagala. Kolikor je ne bi uničila suša, bi opravičila mrčes, ki ji pravimo "ččen-bug". Kar se tiče dela v obratih, ga je zadosti in brezposelnih ni. Zejo si ljudje hlade s pivom, a ga v "tavernih" včasih zmanjka. A kadar ga je dovolj, se družba nabere in pri pičachi razpravlja o vojni in kdo bo zmagal. Vsi ne bodo.

Ker smo v dobi počitnic, smo se z F. Zatičcem in njegovo soprogo namenili na obisk k našim rojakom na Witt, Ill. F. Zatičič ima lepo novo karo, da se človek v nji počuti nekako bolj "sport". Omenjena naselbina ni daleč. Doblili smo nekoliko gasolina, pa se odpeljali. Naš cilj je bil najprvo rojak Luka P. Vsi v njegovi vasi ga poznajo za Luka, ker je on edini s tem imenom v celi naselbini. Prišli smo tja okrog poldne. Voznik Frank ustavi pred njegovo hišo in zabrlizga na avtni rog. Luka prihiti ven in mu da znamenje, ne delati šundra, ker je v hiši preko ceste nekaka božja služba. Dobro.

V hiši je imel Luka obed že pripravljen. Določalo je mikavno, ženski pa sta se spogledali in pomežiknili, češ, da je o. k. Pa tudi zato, ker ima vse snažno v kuhinji. Čistoča pa pri jedi mika. Za vso postrežbo in gostoljubnost smo se mu zahvalili z boglonaj. Nato smo med drugim obiskali zakonca Liposek in ju izvabili ven s signalom na avtni rog. Zenske, ki se niso že dolgo videle, so se poljublale. Francetu, s katerim sva stala bolj v ozadju, sem dejal, "sedaj pa prideš kmalu ti na vrsto", pa je vzdihnil, da kar bo, pa bo. A je dostavil, da je vse to "že premišleno". Tudi tu smo bili postreženi z dobrinami. Luka je svetoval, da naj nadaljujemo z obiski in tako smo se znašli pri družini Perme in veselje je raslo v naši družbi. Utaborili smo se pod polnimi črešnjami. Zdele so se mi še veliko bolj sladke

poljska od Nemcev okupirana, je bilo eno, a sedaj pa, ko so jo Rusi osvobodili, pa Poljska ni več v sovražni, temveč v zavezniški okupaciji. In dočim je zamejna vlada prej kaj pomenila, je sedaj postala v Londonu režim brez dežele in brez vpliva, razen kolikor ga ima med toriji v Angliji in Ameriki, in pa v Vatikanu.

Vprašanje zemlje. Čim se je poljski osvobodilni odbor proglasil z odobritvijo Moskve za vlado je ob enem oznanil tudi socialne reforme. Kajti le te so na Poljskem glavno vprašanje. Poljska vlada se je toliko borila proti zmanjšanju Poljske zato, ker ima onostran Curzonove linije poljska aristokracija največja posestva. Enako je vladal po minuli vojni tudi po ostali Poljski napol fevdalen sistem. Na eni strani veleposestniki, na drugi masa, ki nima ničesar, kar si bi mogla dati pod glavo. Novi osvobodilni odbor, o katerem zamejna vlada trdi, da ne zastopa nikogar, razen komunistov, je proglasil svoj socialni program, v katerem je ena glavnih točk razdelitev veleposestev med kmete, ki jih obdelujejo, dalje socializacija industrije in rudnikov. To med ljudstvom vleče veliko bolj kot pa zahteva za večjo Poljsko kot pa je bila. Poljsko ljudstvo si želi resnično republiko, v kateri bi delalo zase, ne pa za plemstvo, birokracijo in kapitalizem.

Ako bi delavci s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajalno časopisje, bi bilo kapitalizma kmalu konec.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKE ENKLENE NARODNE PODPORNKE JEDNOTI USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DEŠET CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Narodnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Naslov za list in tajništvo je: 2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO ADRIA PRINTING CO. Tel. MOHAWK 4707 1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL. PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Meseca avgusta to leto se vsrjšo volitve delegatov za SAN-Sovo konvencijo, ki se bo vršila v Clevelandu 2. in 3. septembra.

SANSu vedno na roko in z nami kooperira v vseh slučajih. Posebna zahvala gre gdč. Ančki Traven, ki je uposlena v uradu Združenega odbora.

Ze prej je bilo omenjeno, da so do zastopstva na konvenciji upravičene le one podružnice, ki so prispevale za našo politično akcijo \$50 ali več, poleg članov izvršnega in širšega odbora ter zastopnikov nekaterih prispevaljoh organizacij in ustanov.

Pri odločevanju števila delegatov, do katerih je vsaka podružnica upravičena, smo upoštevali le vsote, katere so bile poslone za SANS direktno za naše politično gibanje.

Vsi prispevki bodo objavljeni v naših listih in če je mogoče, tudi ime vsakega posameznika. Nima pa SANS kontrole nad našimi listi in čestokrat ni prostora za priobčitev vsega, kar bi vi radi.

Te dni smo razposlali širom sveta nekaj tisoč izvodov malega pamfleta z naslovom "Italo-Jugoslav Frontier". Zapisal sem "širok sveta", ta izraz je pravi-len. Poleg važnejšim osebam v Zed. državah smo odposlali ta pamflet tudi v Kanado, Mehiko in Kubo, v Centralno in Južno Ameriko, v Avstralijo, Anglijo in Egipt. Naslove nam je preskrbel Združeni odbor, ki gre

Neumrljivi Ivan Cankar je zapisal sledeče: "Narod, enkrat blagoslovljen, devetkrat obsojen, kako si živel, kaj si doživel? Tvoja dolga povest je povest o siromaku beteznem, ki vstaja, vstati pa ne more.

Koliko je kotlin in dolin po teh lepih deželah, ne držale bi vse tiste krvi, ki je bila tod prelita. In koliko jo bo še prelile! Komaj si stopil na svet, si bil, ti narod suženj, suženj med narodi. Otrok si bil, pa že suženj.

Pavelić je znan v Vatikanu, toda papež sprejema take ljudi le dokler kaj veljajo. Ko vlogo izgube, nimajo več dostopa v sveto stolico. Mussolinija se bo morda usmilila Svica.

Mnoho prostora, če imaš e-ar Na tisoče ljudi v Mussolinijevem delu Italije, v Nemčiji, v satelitskih deželah in v Franciji se pripravljata na beg. Francoski izdajalec Pierre Lavall, ki je multimilijonar, je preskrbljen v vlogami v bankah širom sveta.

Koliko časa je romal Kristus na Golgoti? Pač ne trikrat petsto let! Trikrat se je zgrudil na kolena—kolikokrat si se zgrudil ti, narod suženj in kolikokrat si vstal vdan, ukazu božjemu poslušal ter si zadel križe na ranjene rame? Kristus je pomagal mož iz Cirene, kdo je pomagal tebi, kadar si ležal na obrazu in je bilo trpljenje večje od tвое moči? — Kje je začetek tvoje poti in kdaj ti je bilo srdba govornja? Kje je konec tega strašnega romanja in kdaj bo sodba dopolnjena?

Kaj je že minila polnoč? Kaj je čas in ura, da se izpolni to trudno tisočletno hrepenenje? Glej oko, razveseli se in upaj—ali se ne dramu zarja na vzohdu?" Mirko G. Kuhel, izvršni tajnik. Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

VSAAK CAS ga lahko kdo zadene. Tako si je mislil vsak vojak, ki je prišel v Francijo. General Eisenhower jim je dejal, da mora postati Normandija njihova in dogodilo se je. Hitler je ni mogel ubraniti. Gor-nje je slika iz invazije v Francijo.

KAM NAJ UTEČEJO HITLER IN NJEGOVI KVIZLINŠKI KOLEGI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Mali kvizlingi tudi v skrbeh Kar se tiče velikih fašističnih razbojnikov, imajo torej domove že preskrbljene in časopisi v Zed. državah jim bodo plačevali stotisočake za spomine.

Bolj v zadregi za beg v svobodo so mali kvizlingi, n. pr. Pavelić in Hrvatskem, Nedić v Srbiji, Rupnik v Sloveniji itd. Pavelić je znan v Vatikanu, toda papež sprejema take ljudi le dokler kaj veljajo.

Mnoho prostora, če imaš e-ar Na tisoče ljudi v Mussolinijevem delu Italije, v Nemčiji, v satelitskih deželah in v Franciji se pripravljata na beg. Francoski izdajalec Pierre Lavall, ki je multimilijonar, je preskrbljen v vlogami v bankah širom sveta.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

PIKNIK DRUŠTVA PIONEER BO V SOBOTO 5. AVGUSTA

Chicago, Ill. — Pikniki društva Pioneer št. 559 SNPJ so še vselej privabljali veliko ljudi, ker vedo, da jim nudi obilo zabave, dobro postrežbo, razne tekme in igre ter veselo družbo.

Druga ugodnost je, da nimate na poti v Pilsen park nikakih težav s transportacijo. Blue Island 26th St. kara vas pripelje za 8c prav pred vhod Pilsen parka.

Na svidenje to soboto v Pilsen parku na Pioneerjevem pikniku!

NEMŠKE IZGUBE NA VZHODNI FRONTI

V letošnji poletni ofenzivi rdeče armade od 23. junija do 25. julija so nemške izgube znašale po podatkih iz Moskve 539,590 mož. V tem številu so vključeni samo ubiti in ujeti nemški vojaki.

KLUB ST. 1 JSZ PRIREDI PIKNIK 7. SEPT. PRI KEGLU

Chicago, Ill.—Prva prireditev kluba št. 1 JSZ bo letos piknik, ki se bo vršil v nedeljo 17. septembra na Keglovem vrtu v Willow Springsu. Prebitek gre Proletarcu in klubu — vsakemu polovico. Tako je bilo sklenjeno na klubovi seji 28. julija.

Po končanem dnevnem redu se je pričela na imenovani seji razprava o politični situaciji z ozirom na letošnje volilno kampanjo in o vlogi organiziranega delavstva v nji. V razpravo so posegli Anton Garden, Chas. Pogorelec, Fr. Zaitz, Filip Godina in Joško Oven. Seji je predsedoval Louis Zorko.

Splošno mnenje navzočih je bilo, da se bo vsa letošnja kampanja sukala do konca okrog Rooseveltove osebe.

O socialistični stranki je bilo rečeno, da se vsled svoje šibke organizacije v teh volitvah ne bo mogla uveljaviti. Manjka ji ljudi, ki bi ji pripomogli do nominacij v tistih državah, v katerih volilni zakon "tretjim strankom" skoro onemogoča priti na glasovnico.

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so štete na bazi poletnih naročin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zaželezen v tem seznamu z dvema polletnima.

- Louis Barbarich, Milwaukee, Wis. 23
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill. 16
John Zornik, Detroit, Mich. 12
Frank Cvetan, Johnstown, Pa. 10
Anton Jankovich, Cleveland, O. 10
Luka Groser, Chicago, Ill. 8
Mike Krultz, Willard, Wis. 8
John Krebel, Cleveland, O. 7
Anton Shular, Arma, Kans. 7
Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo. 6
Maria Cupin, Escondido, Calif. 4
Kathy Junko, Detroit, Mich. 4
John Teran, Ely, Minn. 4
Joseph Oblak, Chicago, Ill. 4
Anton Zornik, Herminie, Pa. 4
Jacob Mesec, No. Chicago, Ill. 4
Frank S. Tauchar, Chicago, Ill. 4
Mary E. Fradel, Latrobe, Pa. 3
Joseph Koršič, Detroit, Mich. 3
John Kosin, Girard, O. 2
Frances Vider, Chicago, Ill. 2
Joseph Ovca, Springfield, Ill. 2
Joško-Oven, Clarendon Hills, Ill. 2
Joseph Snoy, Bridgeport, O. 2
Marko Tekave, Canonsburg, Pa. 2
Jennie Jerala, Moon-Run, Pa. 2
Andrew Bozich, Cleveland, O. 2
Frank Zaitz, Chicago, Ill. 2
Martin Judnich, Waukegan, Ill. 2
K. Erznožnik, Red Lodge, Mont. 2
Anton Zugel, Butte, Mont. 2
Frank Hribar, Cleveland, O. 2
Anton Gorenz, Springfield, Ill. 1

DRUŠTVO PIONEER PRESEGLO 1000 ČLANOV

Chicago. — Ko je bilo društvo Pioneer št. 559 SNPJ dne 13. novembra 1925 ustanovljeno, je imelo 20 članov. Ob svoji petnajstletnici novembra 1940 jih je imelo že 713 in sedaj pa jih ima v obeh oddelkih že nad tisoč.

Društvo Pioneer je v resnici pionirsko v marsičem. Bilo je prvo angleško poslušajoče društvo v SNPJ in v brzokone prvo te vrste izmed vseh slovenskih ali pa drugih jugoslovanskih podpor-nih organizacij. Bilo je ustanovljeno v namenu pridobiti našo tu rojeno slovensko generacijo za SNPJ in za njene aktivnosti ter ideologijo. Uspelo je sijajno.

V teku svojega obstoja je imelo že mnogo velikih priredb. Na nekaterih, posebno na jubilejnih, je društvo podalo bogate sporede, ki so bili res vredni oglašanja in obiska.

Na atletskem polju je Pioneer vseskozi izredno deloven. Zadnja depresija mu je prizadela precej težav, ni pa mu zavrnila napredka.

Imenik zastopnikov Proletarca Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koleđar brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

IMENIK ZASTOPNIKOV PROLETARCA

Ako je ime kakega zastopnika v sledečem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo imenik radevolje popravili.

- CALIFORNIA.
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.
COLORADO.
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Ludvig Yoxey.
Walsenburg in okolica: Edward Tomšič.
ILLINOIS.
Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Chas. Pogorelec, Peter Verhovnik, Frank Zaitz in Frank S. Tauchar.
La Salle in okolica: Anton Udovich in Leo Zevnik.
Springfield: Joseph Ovca in John Gorske.
Virden: Fr. Hlrsich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.
INDIANA.
Indianapolis: Mary Stroj.
KANSAS.
Arma: Anton Shular.
Arcadia: John Shular.
West Mineral: John Marolt.
MICHIGAN.
Detroit-Dearbom: John Zornik, Leo Junko Sr., Joseph Klarich in John Plachtar.
MINNESOTA.
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobl.
Ely, John Teran in Jacob Kunstelj.
Hibbing: Frank Pipan.
MISSOURI.
St. Louis: John Spiller.
MONTANA.
Butte: Anton Zugel.
East Helena: Joseph Mihelich.
Red Lodge: K. Erznožnik.
NEW JERSEY.
Elizabeth: Amalija Oblak.
NEW MEXICO.
Gallup: Mary in Jennie Marinšek.
NEW YORK.
Gowanda: James Dekleva.
OHIO.
Akron - Kenmore - Barberton: Mike Kopach in Matt. Mečnik.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.) In moči bi bila zmaga nad fašizmom — nemogoča. Ravno ko to pišem, je bilo poročano o padcu šestih trd-rjav, ki jih je osvojila rdeča armada, in potem o nadaljnjih osvojitvah, ter o veliki ameriški zmagi v Normandiji.

Kvota za okrajni pomožni sklad določena na blizu 13 milijonov dolarjev Krajevna pomožna organizacija, zvana The Community and War Fund, za Chicago in sosedna mesta, si je v prihodnji kampanji določila za leto 1944 12,980,000. Iz njenega sklada se podpirajo razne dobrodelne ustanove v Chicagu in okolici, katerih je 187 priznanih, in gotov delež pa se razdeli vojnim relifnim akcijam, med katerimi so označene poljska, grška, angleška, kitajska, norveška, nizozemska, francoska, jugoslovanska, italijanska in druge.

CDF si ustanovila nov list Social-demokratska federacija v New Yorku, katere glavno glasilo je New Leader, si je ustanovila še posebno uradno glasilo, namenjeno zgolj članom The Social Democrat. V uvodni številki, ki je izšla julija t. l., imajo članke Algernon Lee, August Claessens, James Oneal in par drugih, ki so bili do razkola aktivni v socialistični stranki in člani njenega vodstva.

Imenik zastopnikov Proletarca Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koleđar brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

socialistične sile tako razkopal. S tako politiko, v kakršni je New Leader sedaj, in z njim vred SDF, se delu za demokratični socializem ne more kaj prida koristiti.

Slab pridelek žita na Hrvatskem

Komisar od kvizlinga kontrolirane seljaške zveze na Hrvatskem je pred člani agrikulturnega instituta v Zagrebu poročal, da bo pridelek žita v desetih administrativnih okrajih (Zupah) letos nad 50 odstotkov nižji kakor lani. N. pr., pridelek pšenice bo 65% nižji, pridelek ječmena in ovsu bo manj 63% in približno toliko nižji bodo razni drugi pridełki. Vzrok so vremenske neprilike, pravi poročilo, a tudi vojna ima pri tem veliko opraviti, čeprav uradno kvizlinško poročilo tega noče priznati.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost nadram listu.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsednik Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižici je samo 50 centov a poština vred.

Naročila sprejema: Knjigarna Proletarca 2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJ JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00 Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON 3724 West 26th Street Tel. Crawford 2212 OFFICE HOURS: 1:30 to 4 P. M. (Except Wed. and Sun.) 6:30 to 8:30 P. M. (Except Wed., Sat. and Sun.) Res. 2219 So. Ridgeway Ave. Tel. Crawford 8440 If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON POGREBNI ZAVOD Tel. 20-361 424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE Največja slovenska knjigarna v Zed. državah Pišite po cenik PROLETARCU 2301 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, 23, ILLINOIS

Mr. Johnston's Significant Omission

His "Eleven 'Musts' for Peace" Seek to Drive Wedge Between The Soldier and the Civilian Workers

Back from Russia, Eric Johnston, president of the U. S. Chamber of Commerce, submits what his press agent describes as "Eleven 'musts' for peace!"

Practically all the "musts" set forth special favors demanded by business, so it may carry on "free enterprise" after the war—cut in taxes; war contracts promptly adjusted and on a generous scale; first chance at the war plants in which Uncle Sam has invested billions of the people's money, and much more of the same.

In the opinion of LABOR, the most significant feature of the Chamber's "musts" program is its demand "for private and public policies which will enable service men and women to re-enter civilian life with the fullest opportunity for profitable employment" in the expanding economy" and its failure to say a word about what government, industry or any one else should do to help war workers and other civilians.

Apparently the Chamber desires to drive a wedge between Americans who served on the battlefield and Americans who served on the home front.

It doesn't require a very wise man to prophesy what will happen if the Chamber and its talkative president get away with that proposal.

If jobs are few, workers who served on the battlefield will be shoved out, and those who served on the home front will be shoved in. If civilian workers complain, then the service men and the service women will be expected to assist the employer in putting the home front workers "in their place."

That's an invitation to Fascism. It's the game Mussolini played, and which resulted in his march on Rome.

Eric Johnston is a very smooth gentleman. To listen to him tell the story, one would imagine he loved organized labor. However, "the hand is the hand of Esau, but the voice is the voice of Jacob."

The only post-war plan we should consider is one which provides jobs for all—the worker from the home front, as well as the soldier from the battlefield. That, plus fair prices for the farmers' products, will insure our economic safety.

Anything less means widespread depression and perhaps even more serious consequences.

Perhaps we should add that up to date Mr. Johnston hasn't answered LABOR'S query: "Who puts up the money which enables the U. S. Chamber of Commerce to function?" We have asked that question many times.

We have pointed out that 75 per cent of the Chamber's "dues" come from "associate members" and that the names of those members and the amount contributed by each have never been made public. But Eric is still as silent as the Sphinx.— Labor.

THE MARCH OF LABOR

IN THE WIND

From THE NATION

Alice Roosevelt Longworth, of the Republican Roosevelt, is given as the source of this remark about Dewey: "Who wants to vote for a man who looks like a bridegroom on a wedding cake?"

Although the OWI's Research Division was scrapped by Congress, there will still be research—of a kind. "Tide," an advertising trade magazine, reports that private industry is financing a new bureau to carry on the work. It will operate as an adjunct of the War Advertising Council.

Amid such goings on, more and more people are turning to the consolation of philosophy. Both the Modern Library and the publishers of the Everyman series report increasing sales of such authors as Plato, Aristotle, Tacitus, Epictetus, Marcus Aurelius, William James, Henri Bergson, Sir Thomas Browne, Spinoza, Thomas a Kempis, and Saint Augustine.

A Naval Lieutenant, born in Florida has been relieved of his command for addressing a group of Negro sailors to whom he was lecturing as "you niggers."

The policemen of Long Beach, California, having been assured by the city attorney that it is legal for them to join a union, have organized and elected officers (AFL).

Festung Europa: Belgian government bonds of 1936 and 1937, which were quoted at 32 per cent of face value on the London market in June, 1940, are now quoted at 98 per cent. . . . The Nazi-sponsored company union of the Michelin automobile plant in France recently held a meeting to elect twenty-six delegates. But when the votes were counted it appeared that only four delegates had been elected: Roosevelt, Churchill, Stalin, and De Gaulle.

IF LABOR MEN WERE TREATED THAT WAY

We don't like to rub it in on our medical brothers, but we can't refrain from calling attention to the fact that only recently it was officially announced in New York City that more than 1,000 practicing physicians in the metropolis had been found guilty of "participating in workmen's compensation kickbacks."

Putting it crudely, they had assisted crooked lawyers and others in robbing poor working men entitled to benefits under the state laws.

The verdicts were rendered by medical societies to which the doctors belong.

The scandal started when a state commission reported that 2,778 physicians were involved, and called on the medical societies to do something about it. Only 11 were found not guilty, hundreds escaped because they are in the armed services.

Now the matter is up to the State Industrial Commissioner. He may impose more drastic punishment for what he describes as "a vicious and disgraceful racket."

Think what the newspapers would say if a government agency found that in one city 2,778 trade unionists had violated the law—robbed the state and its unfortunate citizens—and then suggested that the culprits be first tried by the unions to which they belonged.

Can't you imagine the mighty protest which would come roaring up from every corner of the country? But no newspaper objects when professional men are treated that way.—Labor.

WPA, FINALLY DEAD, WAS TIGHTWAD WHEN COMPARED TO WAR II

WASHINGTON. — The much-maligned Works Projects Administration, one of the longest-lived New Deal stop-gap agencies, passed away quietly June 30, after 10 years of politically stormy life.

PROSPERITY? SURE

Life has no blessing like a prudent friend.—Euripides.

French Workers For A Real New Order

"Franc Tireur," the underground paper that is much read by the French workers, writes:

Badoglio was imposed on Italy; they had wanted to impose Darlan on us. . . . But then Italy was after all a conquered enemy. Such is not our case, as we see it; we shall know, if necessary, how to make this understood.

"There exists one French government and one only; the French Committee of National Liberation. And would-be Badoglio would find us against him. And there exist also in the land of French men designated by responsible organizations to take over key posts. We will recognize them alone.

"The government on the other hand will have to adopt revolutionary measures in answer to the unanimous wishes of the country. These measures contain nothing that need frighten our true friends. The others must understand that any attempt to maintain a status quo which would profit heaven knows what interests would provoke reactions which we would support with all our strength."

Socialist Agitation In Germany

Socialism is not dead in the motherland of Marx and Engels. The correspondent of the "Christian Science Monitor" in Switzerland reports, for instance:

"In Mannheim, one of Germany's most ruined cities, my informant found signs of a very strong anti-Nazi mentality, with underground Socialistic agitation of surprising boldness."

The Swedish paper, "Sydsvenska Dagbladet," Malmoe, reported at the beginning of July:

"Illegal leaflets and pamphlets have appeared with increasing regularity since November, 1943. It is known that morale is bad in factories. There are frequent conflicts between workers and labor officials.

"One day in May, 42 workers, including 18 women, who had visited an illegal meeting were arrested in Leipzig. The population of Berlin is mostly apathetic, war weary and nervous. A complete change can be noticed among the students, who clearly show anti-war and anti-Nazi tendencies. It is a fact that the authorities were forced to quell some mutinies in the spot by force of arms.

"We live in 1918 in spite of the fact that we write 1944" is a slogan among men and women in the opposition. . . . During the raids bitter remarks were heard such as "This is what we must thank the Fuehrer for."

"WE"—THE CONVENTIONAL LIE

As used by politicians and super-patriots, the personal pronoun "we" implies a condition of national unity which unfortunately, is not based upon fact.

Anybody who believes that there is common interest which binds all Americans together fails to take into consideration facts which prove beyond question that there is a division of class that sets individual against individual and group against group.

As justification for the above statement we submit the degree of profiteering that is taking place while the nation is at war.

Some weeks ago the Truman Committee was addressed by Randolph E. Paul, who, until recently, was general counsel of the United States Treasury. What he told the committee was that—

While the most of us were being asked to sacrifice for the national welfare, the small group that owns the major industries of the nation were taking profits that added tremendously to the debt of the nation and to the burden that will have to be carried by this and future generations.

Mr. Paul ought to know what he is talking about. What he says is that, after paying taxes and all other charges, corporation profits during 1943 and 1944 will be three times average profits during the same period from 1936 to 1939.

It is ridiculous for the producers of wealth and the nation's soldiers to speak of "we" and thus include themselves in the company of the people who are bleeding the public and burdening future generations.

Moreover, as Paul, points out, the bulk of war business has been given to 100 corporations. Of these 100, the Truman Committee says, only 9 have been found wholly free of excess profits in 1942 and even greater sums in 1943.

There are plenty of examples of self-seeking, anti-public grabbing in the hands of the committee. There are instances of profits ranging from 25 to 600 times normal peacetime profits. There is a New York aircraft corporation which multiplied its "take" by 168 in 1942, after paying taxes and dividends. There is a Pennsylvania airplane company that jumped from a deficit in 1936-1939 to a profit of \$11,400,000 in 1942.

The known facts could make a long list.

"We" are doing real well out of this war—"we" means the favored few who are going to own the nation after it is saved by the sacrifice and blood of ordinary people. But what right has a worker or a soldier even to listen to the word "we" when it comes from the corporation interests who are exploiting him and his country

"We?" Whom are you talking about?—Reading Labor Advocate.

CROAT QUISLING DISTRIBUTES MORE TINSSEL TO HIS SUPPORTERS

WASHINGTON. — A wholesale distribution of decorations to his collaborators, in hope of retaining their services, was recently made by Croatia's quisling Ante Pavelic.

According to a Zagreb radio broadcast, as reported to OWI on July 18, the Poglavnik made the following awards: The Grand Cross of Zvonimir with Star to Dr. Dragutin Toth, minister of finance; the Grand Cross of the Order of Merit with Star to Dr. Vranic, minister of trade; Ivica Frkovic, minister of state; Dr. Lovro Susic, minister of corporations; Dr. Pavalo Canki, minister of justice; Dr. Oscar Turini, secretary of state; Dr. Vladimir Zidovec, former minister to Bulgaria; Dr. Vilko Rieger, propaganda chief, and "to many representatives of public and cultural life, the church, the diplomatic corps, and economic life.

Mladen Lorkovic, Croat minister

Airplane Production Sets New High Mark

American aircraft workers have done it again. During February they produced planes at an all-time record rate of 350 a day, for a total of 8,760.

IN THE ARMY

Private—How's the water on this God-forsaken island, soldier?
Corporal—Well, buddy, first we boil it, then we filter it, then we drink beer.

PLENTY OF BEANS

Recruit—What's on the menu tonight?
Cook—Oh, we have hundreds of things to eat tonight.
Recruit—What are they?
Cook—Beans.

In Unity There Is Strength

In a broadcast heard in this country on the University of Chicago Round Table discussion program, Harold Laski, noted economist and professor at the University of London, said he was "gloomy" regarding the future of the world "because I do not see how the 'free enterprise' system in America can lead to full employment." He said that the hope of avoiding an American postwar depression is not great "because the philosophy of the American businessman today seems to be exactly like it was in 1929."

Another British speaker on the same program, Geoffrey Crowther, editor of the "Economist," declared that "American listeners should realize that we are more frightened of an American depression than we are of a British depression. We want to be sure that America will not allow another gigantic depression."

There two men speak authoritatively for expert British thought on the subject of postwar stability, and their words should be heeded in this country. Both are among the world's foremost economists, have studied the cause and effect of the world-wide depression which followed the First World War, and other depressions before it, and must be given credit for knowing what it's all about.

Laski will not make a hit in U. S. business circles with his crack about our venerable "free enterprise" system, nor will his comment regarding their 1929 model philosophy endear him to our National Association of Manufacturers, which is still sighing gustily for a return of the Harding-Coolidge-Hoover era type of "prosperity" and "normality."

But the very fact that two of Britain's leading economists are worried about our ability to avoid a depression when the war ends should arouse every American worker to the danger which lies ahead. We have been hearing and reading a lot about postwar plans, but so far we have heard or read nothing that promises us action in time to prevent a collapse.

Of course, there are many Americans who will say that Laski and Crowther and all other "foreigners" should mind their own business. These same Americans believe—many of them quite sincerely—that our nation is self-sufficient, that we have no stake in and need not concern ourselves with the welfare of other nations, and that we have all we can do to take care of ourselves.

It was this same short-sighted policy that aggravated conditions in Europe after the last war to a point where the entire world was engulfed in the longest and worst "bad times" era in the history of the world. It is a policy we must not adopt this time, even if it means giving up some of our cherished business philosophies, and even if it means some hated "foreign entanglements." It's either that, or back to selling apples on street corners for our war veterans and other unemployed, and a revival of that old refrain: "Brother, Can You Spare A Dime?", which was so appropriate to the times fifteen years ago.—The Brewery Worker.

PIONEER PICNIC SATURDAY, AUG. 5

CHICAGO, ILL.—The highlights for the Old-Fashioned Pioneer Picnic, which is slated for Saturday, August 5th, at Pilsen Park, include a special admission of two for the price of one, between the hours of 4:00 and 6:00 p. m., the serving of plate lunches, the playing of bingo and other games and concessions, Ray Rodman's good music for dancing, and the celebration of our achievement of our 1000 membership goal. Things such as admitting two for the price of one are being done to induce our patrons to come to the picnic early. The regular hours for the grove are 4:00 p. m. to 12:00 midnight. After that it is overtime. If we can come to the grove a little earlier, it will give us that much more time to mix with the crowd and take part in the various games and concessions. Plate lunches are being served by our ladies to afford everyone an opportunity to "eat out," that day. The prices will be nominal. What's nicer than to bring the family to the grove for an appetizing plate lunch. So that there shall be no dull moments, we are arranging for bingo and other games and concessions. Little needs to be said about Ray Rodman and his orchestra.

They have played for us at the same spot a year ago and made a hit. We are confident they will do it again.

Pilsen Park is located on 26th St. and Albany Avenue. It is spacious, and has excellent accommodations for a large number of people. This, then, can be an old-fashioned picnic for you all, if you will attend and meet your friends and partake of the things that have been prepared by an energetic committee. The admission is 50c including tax.

IF YOU OWN ENOUGH CHASE BANK STOCK

NEW YORK.—With total deposits at \$4,677,872,688 and total resources at \$4,990,182,843, the Chase National Bank in its midyear report set a record for any commercial bank in the world.

Net earnings were \$1.23 per share of stock, compared with 98c a share for the same period last year, after expenses and taxes are deducted. Doesn't sound like much, but \$1.23 a share runs up to \$9,134,000 net earnings for six months.

A Return to the Old Order Means New Depressions, Unemployment and Wars

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

Vice President Wallace returned from a diplomatic mission to the Orient in time to do a few chores of fence building in his own behalf before the Democratic convention selected a candidate for the office he now holds — and brought with him a promise for the American worker. Since, under the circumstances, it is reasonable to expect that Mr. Wallace would wish to create a favorable impression, it may be assumed that his promise to the working people of this nation was the best he had. It is therefore important to ponder the Wallace speech and come to an understanding of its implications as well as its words.

What Mr. Wallace told the American people is that, when this war is over, there will be lots of trade with the Orient.

What he offered to the workers of America was—JOBS!

And that's all that Wallace offered!

To those who condemn Henry A. Wallace as a starry-eyed dreamer, an idealist or a leftwing sort of liberal, the Wallace speech should be reassuring. For in a very real sense, what Wallace was saying differed not at all from the "back to normalcy" plea with which Warren Harding won the presidency at the close of World War I.

Stated differently, but quite truly, what the Wallace speech said was —

"When this war ends we will return to business as usual. We can do that because we will have opened a field in which the labor-exploiting capitalist order can expand. The private-profit system, which has already given us two world wars in a generation will get another chance. For big business here is a chance to invest and to make dividends. For the nations of the world here is a chance to compete. For workers here is a promise of an opportunity to do what workers always have done; namely, to produce wealth which will be sold around the world for the profit of a privileged class.

for them and disastrously to the peace of the world, jobs have been the utmost that most workers have demanded up to this time.

But Socialists want something more for their nation than the return of the old order on a broader basis and something more for themselves than merely to be the employed servants of American imperialism.

LINCOLN DIED IN VAIN

Illinois, the Lincoln country, bows with shame as it reads of the action taken in the South Carolina legislature to bar all Negroes from voting in the primary.

Lincoln died to free the slaves, but apparently South Carolina feels itself still a part of the confederate states, rather than a member of the United States.

What has South Carolina's action to do with unions? Plenty.

If a state can bar Negroes from voting on the grounds of color, what is to prevent that same state from barring union men from voting on the grounds they are members of an economic sect? — The Progressive Miner.

THE TONGUE

By PHILIP B STRONG

"The boneless tongue, so small and weak, Can crush and kill," declared the Greek.

"The tongue destroys a greater horde," The Turk asserts, "than does the sword."

A Persian proverb wisely saith, "A lengthy tongue—an early death."

Or sometimes takes this form instead "Don't let your tongue cut off your head."

"The tongue can speak a word whose speed," Say the Chinese, "outstrips the steed";

While Arabs sages this impart, "The tongue's great storehouse is the heart."

From Hebrew wit the maxim sprung, "Though feet should slip, ne'er let the tongue."

The sacred writer crowns the whole: "Who keeps his tongue doth keep his soul."